

SWiPE

**Successful
Wildlife Crime
Prosecution
in Europe.**



**Analiza delotvornosti rešavanja problema
kažnjivih dela protiv divljih vrsta**

Nacionalni izveštaj

**Studija kažnjivih dela protiv
divljih vrsta od 2016. do 2020.
godine**



TRAFFIC



ANALIZA DELOTVORNOSTI REŠAVANJA PROBLEMA KAŽNJIVIH DELA PROTIV DIVLJIH VRSTA, NACIONALNI IZVEŠTAJ, STUDIJA KAŽNJIVIH DELA PROTIV DIVLJIH VRSTA OD 2016. DO 2020. GODINE

Informacije o publikaciji

Objavljeno u septembru 2022. godine.

Izveštaj objavio:
WWF Adria Srbija
ul. Đure Jakšića 4a/8
11000 Beograd
Srbija

Izveštaj je pripremljen u okviru projekta LIFE SWiPE (2020–2023)

Autori:

Nena Miloradović Bjelica, Diplomirani pravnik, Prvo osnovno javno tužilaštvo u Beogradu, Viši tužilački saradnik u zvanju samostalnog savetnika, Iva Svilar, saradnica na projektu, WWF Adria-Srbija

Uz doprinose: Milice Ristić i Sare Stevanović

Sledeći izveštaj sastavljen je u okviru projekta „Uspešno suzbijanje kažnjivih dela protiv divljih vrsta u Evropi“ LIFE19 GIE/BG/000846 projekt („SWiPE“). SWiPE predstavlja konzorcijum partnera koji uključuje [WWF Bugarska](#) (glavni partner), [Državno tužilaštvo Republike Hrvatske](#), [Fauna & Flora International](#) (u Rumuniji), [Pravosudna akademija Republike Hrvatske](#), [WWF Adria u Srbiji](#), [WWF Adria](#), [WWF Španija](#), [WWF Mađarska](#) i [TRAFFIC](#), [WWF Italija](#), [WWF Poljska](#), [WWF Rumunija](#), [WWF Slovačka](#) i [WWF Ukrajina](#) (povezani korisnici).

Partneri na projektu zahvaljuju se Evropskoj komisiji na finansijskoj podršci.

Kompletan sadržaj i mišljenja navedena u ovoj publikaciji jesu sadržaj i mišljenja WWF Adria Srbije.

Oznake geografskih entiteta u ovoj publikaciji i prezentaciji materijala ne podrazumevaju izražavanje bilo kakvog mišljenja u ime konzorcijuma ili autora ovog izveštaja ili njihovih pratećih organizacija u vezi sa pravnim statusom bilo koje zemlje, teritorije ili oblasti, ili njenih vlasti, ili u vezi sa razgraničenjem njenih granica.

Internet stranica projekta: StopWildlifeCrime.eu.

© 2022 **WWF ADRIA-SRBIJA**. Sva prava zadržana. Fotografije i tekstovi ne smeju se reprodukovati niti kopirati elektronski, ni bilo kojim drugim putem, niti distribuirati bez prethodnog odobrenja autora i izdavača.

Citat: Analiza delotvornosti rešavanja problema kažnjivih dela protiv divljih vrsta, Nacionalni izveštaj, Studija kažnjivih dela protiv divljih vrsta od 2016. do 2020. godine.

Sadržaj

Sadržaj	2
I. Sažetak	5
II. O projektu	7
II. 1. Pravci delovanja i glavni ciljevi	7
II. 2. Definicije	7
III. Metodologija	9
III.1. Obuhvat izveštaja	9
III.2. Opšta metodologija za prikupljanje podataka	9
III.3. Metodološke napomene – specifičnosti ankete u Republici Srbiji – dostupnost, potpunost i doslednost podataka	10
IV. Opšte informacije o Republici Srbiji	12
V. Zakoni u oblasti kažnjivih dela protiv divljih vrsta i podela nadležnosti	14
V.1. Zakoni i odredbe u oblasti kažnjivih dela protiv divljih vrsta	14
V.2. Analiza nadležnih državnih organa	34
VI. Analiza kažnjivih dela u oblasti zaštite divljih vrsta	42
VI.1. Statistička analiza	42
VI.2. Analiza odabranih predmeta	53
VI.3. Efikasnost sistema i prepreke u detekciji i procesuiranju kažnjivih dela protiv divljih vrsta	54
VII. Zaključci i preporuke	55
VIII. Bibliografija	57

SPISAK TABELA

Tabela 1 – Osnovni podaci o Republici Srbiji.....	12
Tabela 2 – Kažnjiva dela propisana zakonima sa navedenim kaznama i nadležnim institucijama za otkrivanje, istragu i procesuiranje.....	22
Tabela 3 – Lista nadležnih organa sa opisom nadležnosti i trenutnim kapacitetima.....	34
Tabela 4 – Lista vrsta koje su bile predmet dela u odnosu na zakone koji su prekršeni.....	46

SPISAK FIGURA

Figura 1 – Analizirana kažnjiva dela u odnosu na zakon koji je prekršen.....	42
Figura 2 – Analizirana kažnjiva dela u odnosu na vrstu dela – vrste kažnjivih dela su kategorisane u okviru SWiPE projekta	42
Figura 3 – Analizirana kažnjiva dela u odnosu na to da li su nacionalnog ili međunarodnog karaktera.....	43
Figura 4 – Analizirana kažnjiva dela u odnosu na činjenicu da li je počilac dela poznat ili nepoznat.....	44
Figura 5 – Analiza prekršajnih postupaka.....	44
Figura 6 – Analiza postupaka osnovnih javnih tužilaštava	44
Figura 7 – Analiza krivičnih postupaka	45
Figura 8 – Otkrivanje kažnjivih dela.....	45

SPISAK GRAFIKONA

Grafikon 1 – Broj kažnjivih dela u analiziranim slučajevima u odnosu na godinu kada je delo izvršeno	43
Grafikon 2 – Broj prekršaja u odnosu na izrečenu novčanu kaznu.....	52

LISTA SKRAĆENICA

EU	Evropska unija
CITES	Konvencija o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divlje faune i flore
UNODC	Kancelarija Ujedinjenih nacija za borbu protiv droge i kriminala
WLC	Kažnjiva dela protiv divljih vrsta
AP	Autonomna pokrajina
RS	Republika Srbija
Sl. glasnik	Službeni glasnik
MUP	Ministarstvo unutrašnjih poslova
KZ	Krivični zakonik
UGP	Uprava granične policije
UKP	Uprava kriminalističke policije

I. Sažetak

Nacionalni izveštaj o kažnjivim delima protiv divljih vrsta sadrži kratak prikaz zakonodavnog i institucionalnog okvira zaštite divljih vrsta u Srbiji, statističku analizu prikupljenih podataka o kažnjivim delima protiv divljih vrsta u periodu od 2016. do 2020. godine i skup preporuka i mera za unapređenje sistema zaštite divljih vrsta u Republici Srbiji.

Kažnjiva dela nad divljim vrstama predstavljaju skup nezakonitih aktivnosti koje imaju direktne negativne posledice na zaštitu ugroženih divljih vrsta i očuvanje biodiverziteta Srbije. Najčešće vrste kažnjivih dela protiv divljih vrsta u Srbiji su nezakonit lov i ribolov, ubijanje i zlostavljanje životinja, nedozvoljena trgovina i krijumčarenje, a načini izvršenja krivičnih dela su: trovanje, nezakonito hvatanje i držanje, omamljivanje.

Lov i ribolov imaju dugu tradiciju, prva lovačka udruženja u Srbiji su nastala u 19. veku. Lovni turizam je generalno slabo razvijen iako broj lovnih programa ima tendenciju rasta. Međutim, pored lova koji je uređen nacionalnim zakonodavstvom, česti su slučajevi nezakonitog lova i ribolova koji imaju izrazito negativan uticaj na očuvanje i zaštitu, pre svega, ugroženih divljih životinjskih vrsta.

Trovanje životinja, namerno ili slučajno, je još jedna učestala nezakonita radnja. Do trovanja najčešće dolazi bacanjem mamaca koji su tretirani različitim supstancama u cilju trovanja predatora ili glodara i neopreznim i nestručnim korišćenjem otrova koji se koriste u poljoprivredi. Pored direktnog unošenja bačenog otrova u organizam životinje, do trovanja dolazi i konzumiranjem leševa prethodno otrovanih životinja. Nezakonito posedovanje i korišćenje otrova je teško otkriti i sprečiti što utiče na povećanje učestalosti ove vrste kažnjivog dela.

Nezakonito hvatanje i držanje, nezakonita trgovina i krijumčarenje su uzrok višestrukih, ozbiljnih negativnih posledica. Pored neposrednog uticaja na smanjenje biološke raznovrsnosti i ugrožavanje brojnosti populacija koje su na ivici izumiranja, ove nezakonite radnje izazivaju i ekonomske gubitke jer država gubi prihode na ime poreza od zakonite trgovine. Pripadnici osetljivih društvenih zajednica u ruralnim područjima se često izrabljuju u cilju hvatanja divljih vrsta iz prirode koje su visoko cenjene na ilegalnom tržištu. Krijumčarenje i nezakonita trgovina su često direktno povezani i sa drugim oblicima kažnjivih dela kao što su trgovina drogom i ljudima, falsifikovanje novca, utaja poreza i terorizam.

Kažnjivim delima protiv divljih vrsta se vrlo često pripisuje manji značaj u odnosu na druga krivična dela. Kompleksnost problema i sistema nadležnosti utiču na smanjenje broja uspešno otkrivenih, procesuiranih i sankcionisanih slučajeva što pruža jak motiv počinocima koji često budu neadekvatno, ili pak ne budu uopšte sankcionisani. Niski kapaciteti i nedostatak znanja nadležnih organa i institucija o ovoj temi su još jedna od ozbiljnih prepreka u suzbijanju ove vrste kažnjivih dela. Lanac nadležnih organa i institucija od trenutka otkrivanja, preko procesuiranja do sankcionisanja je veoma složen zbog čega je neophodna čvrsta i kontinuirana saradnja na nacionalnom, ali i na regionalnom i međunarodnom nivou. Tokom prve faze projekta je prikupljeno i analizirano ukupno 165 slučajeva, od kojih 110 prekršaja i 55 krivičnih dela. Najzastupljenije vrste koje su bile predmet kažnjivih dela su ptice pevačice iz porodice zeba (*Carduelis carduelis*, *Carduelis chloris*, *Carduelis spinus*) koje su najčešće nezakonito hvatane u prirodi i držane

u zatočeništvu. U većini slučajeva je počinitelj poznat a dela su nacionalnog karaktera. Najveći broj slučajeva otkrije inspekcija.

Zakonodavni okvir Srbije za zaštitu divljih vrsta je relativno dobar uz postojanje određenog prostora za unapređenje. Ono što zabrinjava je nedovoljna primena ovih propisa u praksi što se pre svega odnosi na manjak kapaciteta nadležnih organa za otkrivanje, istragu i procesuiranje dela, nedostatak specijalizacije zaposlenih i lošu tehničku opremljenost. Kako bi se situacija popravila potrebno je obezbediti stručno usavršavanje i kontinuirane obuke carine, policije, inspekcije, tužilaca i sudija, uspostaviti čvrstu saradnju između svih nadležnih organa i unaprediti informacioni sistem. U cilju jačanja kapaciteta i saradnje neophodno je unaprediti učesće organizacija civilnog društva u procesima pripreme, donošenja i praćenja primene propisa u oblasti zaštite prirode i divljih vrsta. Važno je i obezbediti nezavisno delovanje i dovoljne kapacitete svih čuvarskih službi.

I na kraju, potrebno je podići svest kako nadležnih organa tako i šire javnosti o značaju i posledicama kažnjivih dela protiv divljih vrsta na prirodu ali i društvo u celini.

II. 0 projektu

II. 1. Pravci delovanja i glavni ciljevi

Kažnjiva dela protiv divljih vrsta izazivaju značajno smanjenje biodiverziteta i mogu da dovedu do izumiranja biljnih i životinjskih vrsta u Evropi, uprkos zakonodavnom okviru koji obuhvata mnogobrojne međunarodne konvencije i pravne instrumente. Kažnjiva dela protiv divljih vrsta ne predstavljaju lakša kažnjiva dela. Ona predstavljaju značajnu i sve veću pretnju za životnu sredinu, kao i za privredni i društveni razvoj i bezbednost. Počinioci takvih dela često su kriminalne grupe, a u mnogim slučajevima uključuju i korupciju. Zbog obima problema postoji hitna potreba za efikasnijim sprovođenjem zakona i delotvornijim krivičnim gonjenjem u cilju smanjenja broja kažnjivih dela protiv divljih vrsta.

Projektne aktivnosti

Cilj projektnih aktivnosti jeste da se podigne nivo svesti i kapacitet tužilaca i nadležnih organa za sprovođenje zakona kako bi se obezbedilo delotvorno poštovanje propisa o zaštiti životne sredine, unapredila prekogranična razmena znanja i pospešila saradnja između relevantnih organa i institucija. SWiPE projekat će u opštem smislu pomoći u suzbijanju nezakonitog ubijanja divljih vrsta u Evropi, podržati oporavak ugroženog evropskog biodiverziteta, zdravlje ekosistema i smanjiti nezakonitu trgovinu divljim vrstama u Evropi. Svojim aktivnostima SWiPE nastoji da doprinese porastu broja uspešno procesuiranih krivičnih dela.

Ciljevi:

- Prikupiti podatke o kažnjivim delima protiv divljih vrsta u 11 ciljnih zemalja i uvrstiti prikupljene podatke u već postojeće, pouzdane baze podataka o kažnjivim delima protiv divljih vrsta (ukoliko postoje) kako bi se omogućio pristup informacijama, unapredilo poređenje podataka iz čitave Evrope i doprinelo radu službenika za sprovođenje zakona.
- Povećati nivo svesti, znanja i kapaciteta službenika koji rade na suzbijanju kažnjivih dela protiv divljih vrsta (tužilaca i stručnjaka iz nadležnih organa za sprovođenje zakona) u 11 ciljnih zemalja kako bi se unapredilo prekogranično upravljanje u oblasti istraga i procesuiranja kažnjivih dela protiv divljih vrsta.
- Inicirati značajne promene relevantnih politika na nacionalnom i evropskom nivou kako bi se prepoznali ozbiljnost i ogroman uticaj kažnjivih dela protiv divljih vrsta.
- Podići nivo svesti stručnjaka u ovoj oblasti, kao i javnosti, o kažnjivim delima protiv divljih vrsta.

II. 2. Definicije

Kažnjiva dela protiv divljih vrsta, uključujući krivolov, nezakonitu trgovinu divljim životinjama ili trovanje, izazivaju značajno smanjenje biodiverziteta i mogu dovesti do izumiranja biljnih i životinjskih vrsta kako u Evropi, tako i van njenih granica.

Postoje različite definicije „kažnjivih dela protiv divljih vrsta“. Recimo, Kancelarija Ujedinjenih nacija za borbu protiv droge i kriminala (UNODC) definiše ih kao „uzgajanje i trgovinu suprotno zakonima na nacionalnom [i međunarodnom] nivou“. Kažnjiva dela protiv divljih vrsta mogu se različito kategorisati, recimo, prema motivaciji da se počine, ciljanim vrstama i metodama koje se koriste. Nacionalni propisi mogu da koriste kombinaciju ovih kategorizacija za opisivanje ovih krivičnih dela.

Projekat SWiPE smatra termin „kažnjivog dela protiv divljih vrsta“ (WLC) svakim oblikom nezakonitih radnji koje direktno štete zaštićenim vrstama, koji se odvija u 11 zemalja obuhvaćenih projektom i koji pokriva vrste (životinjske i biljne) zaštićene prema Konvenciji CITES, Uredbama EU o trgovini divljim vrstama i životinjske vrste navedene u direktivama EU o pticama i zaštiti prirodnih staništa. U nastavku je nepotpuna lista kažnjivih dela protiv divljih vrsta i neke od kategorizacija kažnjivih dela protiv divljih vrsta koje koristimo:

- Krivolov i nezakonito ubijanje radi sporta;
- Kontrola predatora ili štetočina i odmazda nad njima;
- Nezakonito hvatanje/držanje, posedovanje, snabdevanje i prodaja, izvoz/uvoz, nezakoniti ribolov;
- Nezakonito skupljanje jaja;
- Neselektivno hvatanje i ubijanje (npr. otrovni mamci, neselektivne i nezakonite mreže, neselektivne zamke);
- Hvatanje, nanošenje štete.

Konzorcijum obuhvata sledeće partnere WWF Bugarska (glavni partner), Državno tužilaštvo Republike Hrvatske, Fauna & Flora International (u Rumuniji), Pravosudna akademija Republike Hrvatske, WWF Adria u Srbiji, WWF Adria, WWF Španija, WWF Mađarska & TRAFFIC, WWF Italija, WWF Poljska, WWF Rumunija, WWF Slovačka, WWF Ukrajina (povezani korisnici).

Projekat je počeo u septembru 2020. i trajaće do kraja avgusta 2023.

Cilj projekta SWiPE je da odvraći od nezakonitog ubijanja divljih vrsta u Evropi i da takvo ubijanje na kraju i smanji, podržavajući oporavak ugroženog evropskog biodiverziteta i zdravlje ekosistema.

Projekat je namenjen tužiocima na nacionalnom i regionalnom nivou, zvaničnicima organa za sprovođenje zakona na nacionalnom i regionalnom nivou, kao i stručnjacima iz organizacija civilnog društva, ostalim stručnjacima za suzbijanje kažnjivih dela protiv divljih vrsta, zaposlenima u nacionalnim ministarstvima, sudijama i sudskim akademijama, gde je to relevantno.

Više informacija o projektu, ciljevima i partnerima može se naći na internet stranici – stopwildlifecrime.eu

III. Metodologija

III.1. Obuhvat izveštaja

Izveštaj predstavlja sveobuhvatni pregled kažnjivih dela protiv divljih vrsta na nacionalnom nivou jer pruža procenu kažnjivih dela protiv različitih divljih vrsta, kao i različitih tipova prekršaja i krivičnih dela. Pregled se daje kroz analizu podataka o kažnjivim delima protiv divljih vrsta pomoću prikupljenih informacija dobijenih u delimično strukturisanim razgovorima usmerenim na nedostatke u procesu otkrivanja i procesuiranja kažnjivih dela protiv divljih vrsta. Razgovori su obavljani sa predstavnicima nadležnih tela za sprovođenje zakona i drugih odabranih institucija/ organizacija koje igraju važnu ulogu u borbi protiv kažnjivih dela protiv divljih vrsta.

III.2. Opšta metodologija za prikupljanje podataka

Prikupljanje podataka bilo je usmereno na dobijanje informacija o:

- a) **Nedostacima u procesima otkrivanja i procesuiranja kažnjivih dela protiv divljih vrsta.** Ovaj proces je sproveden kroz delimično strukturisane razgovore koji su bili usmereni na dobijanje informacija o institucionalnim nedostacima, uzrocima nedovoljnog otkrivanja i prijavljivanja kažnjivih dela protiv divljih vrsta, glavnim preprekama tokom sprovođenja istrage, razlozima za nepokretanje krivičnih postupaka kao i o mogućim zakonodavnim nedostacima i problemima sa primenom zakona u praksi na nacionalnom i međunarodnom nivou. Što se tiče podataka, pitanja su bila usmerena na pristup informacijama, prikupljanje podataka i razmenu informacija, saradnju između institucija na nacionalnom i međunarodnom nivou. Ispitanicima su takođe postavljana pitanja o obukama koje bi bile potrebne kako bi se unapredio proces otkrivanja i procesuiranja kažnjivih dela protiv divljih vrsta. Razgovori su obavljani sa po jednim ili dva predstavnika svake ispitane institucije.
- b) **Zbirni podaci** su pribavljeni ili direktno od relevantnih institucija, ili iz javno dostupnih izvora (internet stranice, godišnji izveštaji, itd.). Zbirni podaci donose osnovne informacije o broju prijavljenih ili ispitanih slučajeva, broju odnosno vrsti izrečenih kazni u datom periodu.
- c) **Posebni slučajevi kažnjivih dela protiv divljih vrsta** – podaci o kažnjivim delima protiv divljih vrsta u periodu od 2016. do 2020. dobijeni su direktno od relevantnih institucija ili javno dostupnih baza podataka.

Obim podataka:

- Vrsta incidenta: krivična dela; prekršaji; privredni prestupi; incidenti dokumentovani od strane drugih lica koja nisu organi za sprovođenje zakona (npr. od strane NVO, šumara, lovaca).

- Vrste: vrste zaštićene u okviru:
 - CITES (Konvencija o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divlje faune i flore) – sve navedene životinje (uključujući kopnene, morske i slatkovodne vrste) i biljne vrste.
 - Zakoni i propisi na nacionalnom nivou – životinjske vrste.
- Obim nezakonitih radnji: krivolov; nezakonito ubijanje radi sporta; kontrola predatora/štetočina i odmazda; nezakonito hvatanje, uključujući i hvatanje radi držanja divljih životinja kao kućnih ljubimaca; nezakonito sakupljanje jaja; trgovina (svi delovi trgovinskog lanca uključujući transport, trgovinu, prodaju, posedovanje, konzumiranje, finansiranje takvih aktivnosti); neselektivno hvatanje i ubijanje koje potencijalno (i svesno) ugrožava zaštićene vrste, otrovni mamci, neselektivne i nezakonite mreže, neselektivne zamke; hvatanje odnosno nanošenje štete divljim vrstama.
- Vrste kažnjivih dela koje nisu obuhvaćene (ali su opcione):
 - Nanošenje štete ekosistemu uopšte (npr. požari i izlivanje nafte)
 - Drugi oblici kažnjivih dela protiv životne sredine (npr. divlje deponije)
 - Nezakonito ubijanje nezaštićenih vrsta
 - Nezakoniti ribolov nezaštićenih vrsta, van perioda ribolova ili bez ribolovačke dozvole
- Vremenski okvir prikupljenih slučajeva: od 2016. do 2020. godine. Svi relevantni slučajevi u bilo kojoj fazi u vremenskom okviru između 2016. i 2020. godine (npr. u slučaju sudova – svi dostupni predmeti, ne samo oni koji su završeni, već i oni koji su u toku).

III.3. Metodološke napomene – specifičnosti ankete u Republici Srbiji – dostupnost, potpunost i doslednost podataka

Nacionalni izveštaj Republike Srbije je izrađen u skladu sa prethodno definisanom metodologijom u okviru projekta. Intervjui su obavljani sa svim ciljnim grupama. Kvantitativni podaci koji su korišćeni u statističkoj analizi su prikupljeni slanjem zahteva za dostavljanje informacija od javnog značaja.

Podaci sledećih institucija nisu dostavljeni projektnom timu što ima značajan uticaj na rezultate analize:

- Ministarstvo zaštite životne sredine – Sektor za nadzor i preventivno delovanje u životnoj sredini, Republička inspekcija za zaštitu životne sredine.
- Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede – Uprava za šume, Odeljenje šumarske i lovne inspekcije.

Dodatni podaci su prikupljeni i istraživanjem objavljenih zvaničnih izveštaja i naučnih radova.

Podatke su dostavili sledeći državni organi i institucije:

- Osnovni sudovi: 45 od 66 osnovnih sudova su dostavili podatke;
- Prekršajni sudovi: 31 od 44 prekršajnih sudova su dostavili podatke;

- Osnovna javna tužilaštva: 45 od 58 javnih tužilaštva je dostavilo podatke;
- Ministarstvo zaštite životne sredine, Grupa za sprovođenje CITES konvencije
- Pokrajinski sekretarijat za urbanizam i zaštitu životne sredine, Pokrajinska inspekcija za zaštitu životne sredine
- Ministarstvo finansija, Uprava carina.

Statistički podaci koje prikupljaju druge organizacije ili stručnjaci nisu bili dostupni.

IV. Opšte informacije o Republici Srbiji

OSNOVNI PODACI O REPUBLICI SRBIJI

Zvanični naziv	Republika Srbija
Površina	88 490 km ²
Geografski položaj	Srednja i Jugoistočna Evropa, Balkansko poluostrvo
Države sa kojima se graniči	Mađarska, Rumunija, Bugarska, Makedonija, Albanija, Crna Gora, Bosna i Hercegovina, Hrvatska
Šumovitost	29,1 %
Stanovništvo	6 871 547 ¹
Bruto domaći proizvod po stanovniku	797 524 RSD (6783 EUR) ²

Tabela 1 – Osnovni podaci o Republici Srbiji

Republiku Srbiju karakteriše velika genetička, specijska i ekosistemska raznovrsnost. U cilju očuvanja biološke raznovrsnosti i prirodnog genofonda donet je **Pravilnik o proglašenju i zaštiti strogo zaštićenih i zaštićenih divljih vrsta biljaka, životinja i gljiva** (Pravilnik) za teritoriju Republike Srbije. Ovim pravilnikom je obuhvaćeno 2633 divljih vrsta. Pored toga, Pravilnikom su utvrđene i mere zaštite strogo zaštićenih i zaštićenih vrsta i njihovih staništa.

Strogo zaštićene i zaštićene divlje vrste, koje se zajednički nazivaju *zaštićene vrste*, određuju se na osnovu nacionalnih i međunarodnih crvenih lista ili crvenih knjiga, potvrđenih međunarodnih ugovora, stručnih nalaza i/ili naučnih saznanja.³

Strogo zaštićene divlje vrste biljaka, životinja i gljiva su divlje vrste koje su iščezle sa teritorije R. Srbije ili njenih delova, vraćene programima reintrodukcije, krajnje ugrožene, ugrožene, reliktno, lokalno endemične, stenoendemične, međunarodno značajne i zaštićene divlje vrste i divlje vrste od posebnog značaja za očuvanje biološke raznovrsnosti R. Srbije. Strogo zaštićene divlje vrste su u Pravilniku navedene u [Prilogu I – Strogo zaštićene divlje vrste](#).

Zaštićene divlje vrste biljaka, životinja i gljiva su divlje vrste koje u prirodi trenutno nisu ugrožene u meri da im pretila opasnost da nestanu ili postanu kritično ugrožene a to su ranjive, endemične, indikatorske, ključne ili kišobran vrste, reliktno, međunarodno značajne i zaštićene divlje vrste, kao i vrste koje nisu ugrožene ali se zbog njihovog izgleda mogu lako zameniti sa strogo zaštićenim vrstama. Zaštićene divlje vrste su u Pravilniku navedene u [Prilogu II – Zaštićene divlje vrste](#).

¹ Podaci Republičkog zavoda za statistiku 01. 01. 2021. bez podataka za Kosovo*

* Ovaj naziv je bez prejudiciranja statusa i u skladu je sa Rezolucijom Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija 1244/1999 i Mišljenjem Međunarodnog suda pravde o Deklaraciji o nezavisnosti Kosova.

² <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/HTML/G20211266.html>

³ Zavod za zaštitu prirode Srbije

Tokom izrade Nacionalnog izveštaja su analizirani prikupljeni podaci koji se odnose na **strogo zaštićene divlje životinjske vrste** navedene u Prilogu I Pravilnika uključujući i životinjske vrste koje se nalaze na CITES listi⁴.

⁴ <https://checklist.cites.org/#/en>

V. Zakoni u oblasti kažnjivih dela protiv divljih vrsta i podela nadležnosti

V.1. Zakoni i odredbe u oblasti kažnjivih dela protiv divljih vrsta

a) Opšte informacije o zakonodavnom i institucionalnom okviru za zaštitu divljih vrsta u Republici Srbiji

STRATEŠKI OKVIR

1. Nacionalna strategija održivog razvoja od 2008. do 2017. godine
2. Nacionalna strategija održivog korišćenja prirodnih resursa i dobara (prestala je da se primenjuje 27. novembra 2021. godine)
3. Strategija biološke raznovrsnosti za period od 2011. do 2018. godine
4. Nacionalni program zaštite životne sredine
5. Program zaštite prirode Republike Srbije za period od 2021. do 2023. godine

ZAKONODAVNI OKVIR

1. Ustav Republike Srbije
2. Krivični zakonik Republike Srbije
3. Sektorski zakoni u oblasti zaštite životne sredine
4. Posebni zakoni (uređuju oblast procesnog prava, carine, trgovine, lovstva)
5. Podzakonski akti

Ustav Republike Srbije („Sl. glasnik RS“ br. 98/2006) u čl. 74 propisuje da: „*Svako ima pravo na zdravu životnu sredinu i na blagovremeno i potpuno obaveštavanje o njenom stanju. Svako, a posebno Republika Srbija i autonomna pokrajina, odgovorna je za zaštitu životne sredine. Svako je dužan da čuva i poboljšava životnu sredinu*“. Zaštita životne sredine podrazumeva i zaštitu prirode i ugroženih životinjskih i biljnih vrsta.

Pored Ustava, ovu oblast regulišu i zakoni i podzakonski akti koje izdaju nadležna ministarstva.

Krivično pravo predstavlja deo javnog prava. Može se raščlaniti na krivično materijalno, procesno i izvršno. Krivično materijalno pravo utvrđuje pod kojim pretpostavkama jedno ponašanje postaje krivično delo i koje pravne posledice njegovo vršenje podrazumeva. Krivično procesno pravo propisuje pravila krivičnog postupka. Krivično izvršno pravo uređuje izvršenje krivičnih sankcija, i prava i obaveze osuđenih lica. Krivična dela, privredni prestupi i prekršaji se u našoj doktrini smatraju vrstama delikta tzv. kaznenog prava u širem smislu.⁵ Krivično pravo čini skup pravnih normi čija je svrha da zaštiti najznačajnije vrednosti u društvu. Građansko pravo uređuje imovinske odnose građana i drugih pravnih subjekata. Krivično i građansko pravo su u bliskoj vezi jer su izvršenjem krivičnih dela ugroženi imovinski interesi pojedinaca, privrednih subjekata, kao dobra Republike Srbije i kroz građanski postupak se ostvaruje naknada štete nastala izvršenjem krivičnih dela. Krivično pravo je tesno povezano sa ostalim granama javnog prava i to:

⁵ Vuković I. 2021. „Krivično pravo: Opšti deo“

krivično procesnim pravom, izvršnim krivičnim pravom, upravnim pravom, ustavnim pravom, prekršajnim pravom i drugim granama prava.

Krivični zakonik Republike Srbije (*"Sl. glasnik RS", br. 85/2005, 88/2005 – ispr., 107/2005 – ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 i 35/2019*) u glavi 24 uređuje krivična dela protiv životne sredine u okviru kojih su propisana i dela protiv zaštićenih divljih vrsta.

Sektorski zakoni u oblasti zaštite životne sredine su:

Zakonom o zaštiti prirode (*"Sl. glasnik RS", br. 36/2009, 88/2010, 91/2010 – ispr., 14/2016, 95/2018 – dr. zakon i 71/2021*) uređuje se zaštita i očuvanje prirode, biološke, geološke i predeone raznovrsnosti kao dela životne sredine. Priroda kao dobro od opšteg interesa za Republiku Srbiju uživa posebnu zaštitu u skladu sa ovim zakonom i posebnim zakonima.

Zakonom o zaštiti životne sredine (*"Sl. glasnik RS", br. 135/2004, 36/2009, 36/2009 – dr. zakon, 72/2009 – dr. zakon, 43/2011 – odluka US, 14/2016, 76/2018, 95/2018 – dr. zakon i 95/2018 – dr. zakon*) uređuje se integralni sistem zaštite životne sredine kojim se obezbeđuje ostvarivanje prava čoveka na život i razvoj u zdravoj životnoj sredini i uravnotežen odnos privrednog razvoja i životne sredine u Republici Srbiji.

Zakonom o zaštiti i održivom korišćenju ribljeg fonda (*"Sl. glasnik RS", br. 128/2014 i 95/2018 – dr. zakon*) uređuje se upravljanje ribljim fondom u ribolovnim vodama, koje obuhvata zaštitu i održivo korišćenje ribljeg fonda kao dobra od opšteg interesa. Upravljanje ribljim fondom vrši se u skladu sa principom održivog korišćenja, koji doprinosi očuvanju diverziteta ihtiofaune i ekološkog integriteta vodenih ekosistema. Na ribolovne vode u granicama zaštićenog područja prirode, kao i na zaštićene vrste i pokretna zaštićena prirodna dokumenta, primenjuju se i propisi kojima se uređuje zaštita prirode ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

Konvencija o međunarodnom prometu ugroženih vrsta divlje flore i faune – CITES konvencija je potpisana 1973. godine u Vašingtonu a stupila je na snagu 1975. godine. Cilj Konvencije je da osigura da međunarodna trgovina divljim vrstama životinja i biljaka, njihovim delovima i derivatima ne ugrozi opstanak populacija predmetnih vrsta u prirodi. Zakonom o potvrđivanju Konvencije o međunarodnom prometu ugroženih vrsta divlje faune i flore („Sl. list SRJ – „Međunarodni ugovori“ br.11/2001) Srbija je ratifikovala CITES konvenciju koja je stupila je na snagu 2002. godine.

Posebni zakoni:

Zakonom o trgovini (*"Sl. glasnik RS", br. 52/2019*) uređuju se uslovi i način za obavljanje trgovine na jedinstvenom tržištu Republike Srbije, unapređenje trgovine i zaštita tržišta, zabrana nepoštene tržišne utakmice i nadzor.

Zakonom o divljači i lovstvu (*"Sl. glasnik RS", br. 18/2010 i 95/2018 – dr. zakon*) uređuje se zaštita, upravljanje, lov, korišćenje i unapređivanje populacija divljači u lovištu; zaštita, očuvanje i unapređivanje staništa divljači; zaštita, uređivanje i održavanje lovišta i druga pitanja od značaja za divljač i lovstvo. Divljač je prirodno bogatstvo i imovina Republike Srbije koja se koristi pod uslovima i na način predviđen ovim zakonom.

U svrhu sprovođenja zakonitog krivičnog i prekršajnog postupka neophodno je primeniti norme procesnih zakona i to:

1. Zakonik o krivičnom postupku (*"Sl. glasnik RS", br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021 – odluka US i 62/2021 – odluka US*)
2. Zakon o prekršajima (*"Sl. glasnik RS", br. 65/2013, 13/2016, 98/2016 – odluka US, 91/2019 i 91/2019 – dr. zakon*)
3. Carinski zakon (*"Sl. glasnik RS", br. 95/2018, 91/2019 – dr. zakon, 144/2020 i 118/2021*)
4. Zakon o inspeksijskom nadzoru (*"Sl. glasnik RS", br. 36/2015, 44/2018 – dr. zakon i 95/2018*)
5. Zakon o carinskoj tarifi (*"Sl. glasnik RS", br. 62/2005, 61/2007, 5/2009, 95/2018 – dr. zakon i 91/2019*)
6. Zakon o veterinarstvu (*"Sl. glasnik RS", br. 91/2005, 30/2010, 93/2012 i 17/2019 – dr. zakon*)

Podzakonski akti:

1. Pravilnik o proglašenju i zaštiti strogo zaštićenih i zaštićenih divljih vrsta biljaka, životinja i gljiva (*"Sl. glasnik RS", br. 5/2010, 47/2011, 32/2016 i 98/2016*)
2. Pravilnik o prekograničnom prometu i trgovini zaštićenim vrstama (*"Sl. glasnik RS", br. 99/2009 i 6/2014*)
3. Naredba o merama za očuvanje i zaštitu ribljeg fonda (*"Sl. glasnik RS", br. 56/2015 i 94/2018*)
4. Pravilnik o određivanju visine naknade štete nanete ribljem fondu (*"Sl. glasnik RS", br. 3/2016*)
5. Pravilnik o odštetnom cenovniku za utvrđivanje visine naknade štete prouzrokovane nedozvoljenom radnjom u odnosu na strogo zaštićene i zaštićene divlje vrste (*"Sl. Glasnik RS" br. 37/2010*)
6. Pravilnik o izmenama i dopuni pravilnika o proglašavanju lovostajem zaštićenih vrsta divljači (*"Sl. glasnik RS", br. 75/2016*)
7. Pravilnik o uslovima držanja, načinu obeležavanja i evidentiranja divljih životinja u zatočeništvu (*"Sl. glasnik RS", br. 86/2010*)
8. Uredba o stavljanju pod kontrolu korišćenja i prometa divlje flore i faune (*"Sl. glasnik RS", 31/2005, 45/2005, 22/2007, 38/2008, 9/2009, 69/2011 i 95/2018 – dr. propis*)
9. Naredba o zabrani sakupljanja pojedinih zaštićenih vrsta divlje flore i faune u 2021. godini (*"Sl. glasnik RS", br. 22/2021*)
10. Odluka o određivanju robe za čiji je izvoz, uvoz, odnosno tranzit propisano pribavljanje određenih isprava (*"Sl. glasnik RS", br. 4/2020 i 9/2021*) – u prilogu 3 ove odluke pod G navedene su biljne i životinjske vrste, njihovi delovi, derivati i proizvodi čiji uvoz, izvoz i ponovni izvoz podleže izdavanju isprava izdatih od strane Ministarstva nadležnog za zaštitu životne sredine.
11. Sporazum o prenošenju dela nadležnosti kontrole prometa ugroženih i zaštićenih vrsta divlje flore i faune na graničnim prelazima (Br. 06-00-00020/2007-01)

Ratifikacijom međunarodnih ugovora i stvaranjem zakonskih preduslova za zaštitu divljih vrsta, Republika Srbija je stvorila platformu za borbu protiv nezakonitog prekograničnog prometa, krijumčarenja zaštićenih vrsta, kao i kontrolu lova i ribolova strogo zaštićenih vrsta a sada je na nadležnim organima i institucijama da efikasno sprovede predmetne zakone.

INSTITUCIONALNI OKVIR

Oblast zaštite prirode je u nadležnosti [Ministarstva zaštite životne sredine](#). Kada je reč o organizacionoj strukturi, Ministarstvo zaštite životne sredine je podeljeno na 6 sektora, od kojih izdvajamo dva sektora koja su najvažnija za zaštitu divljih vrsta a to su: Sektor za zaštitu prirode i klimatske promene i Sektor za nadzor i preventivno delovanje u životnoj sredini.

→ Sektor za zaštitu prirode i klimatske promene

U okviru Odeljenja za biodiverzitet obrazovane su sledeće uže organizacione jedinice:

1. Odsek za zaštitu i održivo korišćenje ribljeg fonda
2. Odsek za zaštitu i očuvanje divljih vrsta
3. Grupa za sprovođenje CITES konvencije

Grupa za sprovođenje CITES konvencije Ministarstva zaštite životne sredine je upravni organ za CITES konvenciju. Prema CITES konvenciji, sve strane imaju obavezu da imenuju i nacionalni nadzorni organ za CITES i naučni organ za CITES koji su odgovorni za sprovođenje Konvencije.

Grupa za sprovođenje CITES konvencije je odgovorna za primenu Konvencije u Srbiji kao i za izdavanje dozvola za trgovinu ugroženim vrstama divlje flore i faune.

Glavna zaduženja Grupe za sprovođenje CITES konvencije su:

- Praćenje sprovođenja Konvencije u Srbiji, zakona i podzakonskih akata kojima se uređuje prekogranični promet, trgovina i držanje u zatočeništvu primeraka zaštićenih vrsta divlje flore i faune;
- Izdavanje dozvola, potvrda i sertifikata za uvoz, izvoz, unos, iznos, ponovni izvoz, uzgoj, trgovinu i držanje u zatočeništvu primeraka zaštićenih vrsta divlje flore i faune i vođenje propisane evidencije;
- Saradnja sa nadzornim i naučnim organima za CITES u Srbiji, CITES Sekretarijatom i nadležnim organima za CITES iz drugih država u cilju kontrole prekograničnog prometa i trgovine primercima zaštićenih divljih vrsta;
- Koordinisanje zbrinjavanja oduzetih i zaplenjenih primeraka zaštićenih vrsta;
- Koordinisanje aktivnosti nadzornih organa u cilju unapređenja kontrole prekograničnog prometa, trgovine i posedovanja primeraka zaštićenih vrsta divlje flore i faune;
- Evidentiranje presuda vezanih za prestupe koji se odnose na nezakonit prekogranični promet, trgovinu i posedovanje primeraka zaštićenih vrsta;
- Utvrđivanje ispunjenosti uslova za obavljanje delatnosti zooloških vrtova i prihvatilišta za zaštićene vrste divljih životinja i predlaganje mera za njihovo unapređenje;
- Praćenje obeležavanja živih primeraka zaštićenih vrsta divljih životinja;
- Izradu jednogodišnjih i dvogodišnjih izveštaja za CITES Sekretarijat;
- Izrada materijala za obuku i obučavanje nadzornih organa za CITES;
- Priprema stručnih osnova za izradu propisa u oblasti prekograničnog prometa i trgovine zaštićenim vrstama;
- Analiza primene standarda i normativa iz delokruga rada Grupe.

→ Sektor za nadzor i preventivno delovanje u životnoj sredini

U okviru Odeljenja za zaštitu biodiverziteta obrazovane su uže organizacione jedinice:

1. Odsek za prirodu
2. Odsek za ribarstvo

U Odseku za prirodu obavljaju se poslovi koji se odnose na inspeksijski nadzor u oblasti kontrole zaštićenih prirodnih dobara, kontrole međunarodnog prometa vrstama koje se nalaze na CITES listama, kontrole prometa strogo zaštićenih i zaštićenih vrsta divlje flore i faune, stručnih organizacija za zaštitu prirode, nadzor nad poslovima poverenim autonomnim pokrajinama i jedinicama lokalne samouprave.

U Odseku za ribarstvo obavljaju se poslovi koji se odnose na inspeksijski nadzor u oblasti zaštite i održivog korišćenja ribljeg fonda, korišćenja ribolovnih voda i ribolovnih voda u zaštićenim prirodnim dobrima, poribljavanje ribolovnih voda, načina obavljanja ribolova (rekreativnog i privrednog), alata za obavljanje ribolova i vremena lovostaja, prometa ribe, obavlja se neposredan nadzor nad izvršenjem inspeksijskih poslova poverenih autonomnoj pokrajini.

→ [Pokrajinski sekretarijat za urbanizam i zaštitu životne sredine](#)

Pokrajinski sekretarijat za urbanizam i zaštitu životne sredine obavlja izvršne, stručne i razvojne poslove pokrajinske uprave i vrši nadzor radi sprovođenja propisa iz oblasti zaštite životne sredine. U oblastima iz svog delokruga, prati, nadzire i pomaže rad javnih preduzeća, ustanova i javnih službi čiji je osnivač AP Vojvodina.

- Sektor za inspeksijske poslove, Odeljenje za kontrolu zaštite i korišćenja prirodnih dobara i ribljeg fonda (Inspekcija za zaštitu životne sredine) obavlja inspeksijske nadzore iz oblasti zaštite životne sredine, kao i druge poverene poslove državne uprave.

Na osnovu utvrđenog činjeničnog stanja, inspektori za zaštitu životne sredine preduzimaju sve zakonom propisane upravne i druge mere u cilju sprovođenja propisanih mera zaštite životne sredine, kao i pokretanje postupaka protiv pravnih lica, odgovornih lica u pravnom licu, preduzetnika i fizičkih lica u domenu prekršaja, privrednog prestupa i krivične odgovornosti.

→ [Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede](#)

- Uprava za šume, Odeljenje šumarske i lovne inspekcije

Odeljenje šumarske i lovne inspekcije vrši neposredan nadzor nad primenom, između ostalih, i Zakona o divljači i lovstvu, Zakona o zaštiti prirode i Zakona o nacionalnim parkovima koji se odnose na šume. Pored inspeksijskog nadzora vrši i upravni nadzor i učestvuje u prvostepenom i drugostepenom upravnom postupku.

- Uprava za veterinu, Odeljenje veterinarske granične inspekcije

Odeljenje veterinarske granične inspekcije obavlja poslove veterinarsko-sanitarne kontrole koja se sprovodi kroz nadzor, inspekciju, monitoring, uzorkovanje i proveru primene zakona i drugih propisa koji se odnose na: kontrolu uvoza, izvoza i prevoza životinja, proizvoda životinjskog porekla, hrane životinjskog porekla, sporednih proizvoda životinjskog porekla i pratećih predmeta.

→ [Ministarstvo finansija – Uprava carina](#)

U skladu sa Zakonom o carinskoj službi, poslove carinske službe obavlja Uprava carina kao organ državne uprave nadležan za stručne poslove koji se odnose na: carinjenje robe, carinski nadzor i druge poslove prometa robe sa inostranstvom, kao i druge poslove određene zakonom.

Carinski službenici na graničnim carinskim ispostavama vrše kontrolu uvoza, izvoza i tranzita zaštićenih vrsta koje se nalaze u CITES dodacima odnosno u prilogima Pravilnika o prekograničnom prometu i trgovini zaštićenim vrstama. Carinski službenici vrše kontrolu uvoza živih primeraka stranih vrsta koje nisu navedene u prilogima Pravilnika. Carinski službenici vrše pregled dozvola, potvrda ili drugih dokumenata koji prate primerke o uvozu i kontrolišu podatke u carinskom dokumentu koji se prilažu pri uvozu. Carinska kontrola podrazumeva i pregled i pretres prevoznih sredstava, ličnog prtljaga i druge robe koju lica nose sa sobom ili na sebi, kako bi se sprečio nezakonit prekogranični promet zaštićenih vrsta.

→ [Ministarstvo unutrašnjih poslova](#)

- Uprava granične policije

Uloga granične policije u sprečavanju nezakonite trgovine i prometa zaštićenim vrstama određena je Zakonom o policiji i Zakonom o zaštiti državne granice. Granična policija obezbeđuje državnu granicu, kontrolišu prelaženje državne granice, vrši kontrolu u graničnom pojasu i sprečava povrede državne granice.

- Uprava kriminalističke policije

Uprava kriminalističke policije odgovorna je za stanje i organizovanje poslova na otkrivanju i suzbijanju svih oblika organizovanog kriminala, za prevenciju i suzbijanje ostalih oblika kriminala a sa tim u vezi planira, obezbeđuje blagovremeno informisanje, izveštavanje i koordinaciju rada službi kao i primenu operativno-tehničkih i taktičkih mera na rasvetljavanju i dokumentovanju krivičnih dela u skladu sa zakonom. Posebno je značajna Služba za borbu protiv organizovanog kriminala.

- Uprava za međunarodnu operativnu policijsku saradnju

Odeljenje za poslove INTERPOL-a odnosno Nacionalni centralni biro INTERPOL-a Beograd predstavlja kontakt tačku MUP-a za komunikaciju između srpske i stranih policijskih službi putem INTERPOL-ovog zaštićenog komunikacionog kanala za razmenu podataka od operativnog policijskog značaja. Osnovne oblasti u kojima se ostvaruje saradnja sa stranim policijskim službama su oblasti kriminala, koje su najrasprostranjenije u Republici Srbiji i inostranstvu u koje spadaju i ekološki kriminal i krijumčarenje i nezakonita trgovina.

VAŽNA NAPOMENA: U okviru Ministarstva unutrašnjih poslova je 30.03.2022. godine oformljena Jedinica za suzbijanje ekološkog kriminala i zaštitu životne sredine. Pripadnici ove jedinice su raspoređeni u 27 policijskih uprava u Srbiji a u njenoj nadležnosti su krivična dela protiv životne sredine.

→ Čuvarska služba u zaštićenim područjima

Neposredni nadzor na zaštićenom području vrši čuvarska služba koju obezbeđuje upravljač, preko čuvara zaštićenog područja. Čuvar kontroliše sprovođenje pravila unutrašnjeg reda u zaštićenom području i obavlja druge poslove u skladu sa zakonom i aktom upravljača i *ima status službenog lica*.

Čuvar može istovremeno obavljati poslove ribočuvara, čuvara šuma i lovočuvara, ukoliko ispunjava uslove utvrđene propisima koji uređuju oblast korišćenja ribljeg fonda, šumarstva i lovstva samo na zaštićenim područjima površine manje od 100 ha. Čuvar je dužan da saraduje sa inspekcijском službom i organom unutrašnjih poslova.

→ Ribočuvarska služba

Korisnik ribarskog područja je u obavezi da organizuje i obezbedi čuvanje ribarskog područja. Ribočuvari *imaju status službenog lica* i u obavezi su da polože stručni ispit i dobiju licencu. Čuvanje ribarskog područja u okviru granica zaštićenog područja vrši čuvar prirode koji ima položen stručni ispit i licencu za ribočuvara i on je ribočuvar.

Nadležnosti ribočuvarske službe su: legitimisanje i kontrola dozvola za privredni i rekreativni ribolov, pregled i kontrola objekata, plovnih objekata, vozila, ribolovnog alata, opreme i ulova, fotografisanje i snimanje nezakonitih radnji i lica koja učestvuju u njima, privremeno oduzimanje dozvola za ribolov, sredstava, alata i opreme, ulova i drugih predmeta pronađenih na ribolovnoj vodi ili u njenoj neposrednoj blizini ukoliko postoji osnovana sumnja da su upotrebljeni ili namenjeni za izvršenje nezakonitih radnji.

→ Lovočuvarska služba

Korisnik lovišta organizuje lovočuvarsku službu za obavljanje poslova zaštite i uređivanja lovišta, kao i gajenja i zaštite divljači u lovištu na način da se poslovi lovočuvarske službe obavljaju nesmetano i neprestano na celoj površini lovišta. Lovočuvarska služba obavlja poslove zaštite i uređivanja lovišta, kao i gajenja i zaštite divljači u lovištu. Lovočuvar je *službeno lice* sa odgovarajućom licencom. Nadležnosti lovočuvarske službe su: legitimacija i kontrola dozvola za lov, oružanih listova, privođenje nadležnom organu lica bez javnih isprava zatečenih u vršenju nezakonitih radnji, kontrolisanje lovačkog oružja, predmeta i drugih sredstava korišćenih ili namenjenih za vršenje nezakonitih radnji, vozila i drugih sredstva koja služe za prevoz ili prenošenje divljači, kao i lica za koja postoji sumnja da prevoze, odnosno prenose ulovljenu divljač, trofeje i druge delove divljači, privremeno oduzimanje nezakonito ulovljene ili uhvaćene divljači, trofeja i drugih delova divljači, pasa, kao i predmeta i drugih sredstva kojima je izvršen nezakonit lov ili naneta šteta lovištu i predavanje nadležnom organu na dalje postupanje; zahtevanje uspostavljanja prethodnog stanja, odnosno preduzimanje mera za sprečavanje i uklanjanje štetnih posledica.

→ Naučni organi za sprovođenje CITES konvencije

Zavod za zaštitu prirode Srbije i Pokrajinski zavod za zaštitu prirode su ovlašćene, stručne institucije koje izdaju mišljenje u postupku izdavanja dozvola i drugih akata (potvrda, mišljenja, obaveštenja) za prekogranični promet, trgovinu i uzgoj primeraka divljih vrsta, njihovih delova i derivata, zaštićenih na osnovu zakona i potvrđenih međunarodnih ugovora. Zavodi za zaštitu prirode vrše monitoring zaštićenih vrsta, vode registre i baze podataka i pružaju stručnu pomoć pri nadzoru.

Pored zavoda, naučni organi su i Biološki fakultet Univerziteta u Beogradu, Institut za biološka istraživanja „Siniša Stanković“ i Prirodnački muzej.

→ Beogradski zoološki vrt i Zoološki vrt Palić

Navedeni zoološki vrtovi su registrovani zoološki vrtovi koji zbrinjavaju žive jedinke koje su pronađene prilikom pretresa i zaplena. Pored zooloških vrtova, za rehabilitaciju povređenih životinja i ptica oformljen je i Centar za povređene i bolesne jedinke u Vršcu. Zoološki vrt Jagodina i [Udruženje za zaštitu, odgoj i proučavanje životinja „Zoo Planet“](#) Pantelej takođe pomažu u zbrinjavanju divljih vrsta.

TUŽILAŠTVO

Javno tužilaštvo je samostalni državni organ koji je po zakonu nadležan da goni učinioce krivičnih i drugih kažnjivih dela i da preduzima mere za zaštitu ustavnosti i zakonitosti. Javno tužilaštvo je hijerarhijski uređen organ koga čine Republičko javno tužilaštvo, 4 apelaciona javna tužilaštva, 25 viših i 58 osnovnih javnih tužilaštava, i 2 javna tužilaštva posebne nadležnosti: Tužilaštvo za ratne zločine i Tužilaštvo za organizovani kriminal. Republičko javno tužilaštvo je najviše tužilaštvo u Republici Srbiji i njemu su podređena sva ostala javna tužilaštva. Osnovno ovlašćenje javnih tužilaca je gonjenje učinilaca krivičnih dela za koja je propisano da se gone po službenoj dužnosti.

U tu svrhu javni tužilac rukovodi predistražnim postupkom u okviru koga ispituje okolnosti učinjenih dela i sprovodi istragu radi utvrđivanja da li postoje osnove za optuženje (po pravilu uz pomoć policije). On podiže i zastupa optužbu pred nadležnim sudom i izvodi dokaze radi utvrđivanja krivične odgovornosti optuženih lica, a može da preduzima i druge radnje kada je to određeno zakonom. Pored krivičnih dela javni tužilac je ovlašćen i da postupa povodom privrednih prestupa i a u slučaju kada se utvrdi da nema elemenat krivičnog dela podnosi i zahtev za pokretanje prekršajnog postupka. Osnovni javni tužilac postupa pred osnovnim sudom, viši javni tužilac pred višim i apelacioni pred apelacionim sudom. Viši javni tužilac ima i dodatnu nadležnost da nadzire i usmerava područna osnovna javna tužilaštva, dok apelacioni tužilac nadzire i usmerava viša, ali i osnovna javna tužilaštva sa svoje teritorije. Tužilaštvo za organizovani kriminal je nadležno za postupanje u predmetima koji se odnose na krivična dela izvršena od strane organizovane kriminalne grupe ili njenih pripadnika.

SUDOVI

Sudska vlast u Republici Srbiji pripada sudovima opšte i posebne nadležnosti. Sudovi opšte nadležnosti su osnovni (66), viši (26) i apelacioni sudovi (4) i Vrhovni kasacioni sud, kao najviši sud u zemlji. Sudovi posebne nadležnosti su prekršajni sudovi, Prekršajni apelacioni sud, privredni sudovi, Privredni apelacioni sud i Upravni sud. Osnovni sudovi osnovani su za teritoriju grada odnosno jedne ili više opština. Osnovni sud u prvom stepenu, između ostalog, sudi za krivična dela za koja je kao glavna kazna predviđena novčana ili kazna zatvora do 10 godina. Viši sudovi osnovani su za područje jednog ili više osnovnih sudova.

Viši sud u prvom stepenu između ostalog sudi za krivična dela za koja je kao glavna kazna predviđena kazna zatvora preko 10 godina. U drugom stepenu, odlučuje o žalbama na odluke osnovnih sudova u slučajevima predviđenim Zakonom o uređenju sudova. Apelacioni sud odlučuje po žalbama na odluke osnovnih sudova, u slučajevima u kojima za odlučivanje nije nadležan viši sud, i o žalbama na odluke viših sudova. Prekršajni sudovi nadležni su odnosno postupaju u predmetima za teritoriju grada i jednu ili više opština. Prekršajni sud u prvom stepenu sudi za prekršaje, ako nije nadležan organ uprave i odlučuje o žalbama na odluke organa uprave u prekršajnom postupku. Prekršajni apelacioni sud odlučuje o žalbama na odluke prekršajnih sudova.

b) **Odredbe u oblasti kažnjivih dela protiv divljih vrsta**

Kazne za krivična dela protiv životne sredine su propisane Krivičnim zakonikom. Prekršaji i privredni prestupi su propisani sektorskim zakonima relevantnim za dela protiv životne sredine.

Tabela 2 – Kažnjiva dela propisana zakonima sa navedenim kaznama i nadležnim institucijama za otkrivanje, istragu i procesuiranje

Sankcionisani postupci	Relevantna odredba (akt, stav, član, klauzula, itd.)	Raspon mogućih kazni	Nadležni organi odgovorni za praćenje usklađenosti, otkrivanje zloupotreba i istragu počinitelaca
Uništenje, oštećenje, iznošenje u inostranstvo i unošenje u Srbiju protivno propisima zaštićenog prirodnog dobra	Krivični zakonik Član 265	<p>Kazna zatvora od 6 meseci do 5 godina za uništenje ili oštećenje posebno zaštićenog prirodnog dobra.</p> <p>Kazna zatvora do 6 meseci ili novčana kazna za uništenje ili oštećenje posebno zaštićenog prirodnog dobra iz nehata.</p> <p>Kazna zatvora od 3 meseca do 3 godine, novčana kazna i oduzimanje predmeta – primeraka za izvoz i iznos u inostranstvo strogo zaštićene ili zaštićene biljne ili životinjske vrste ili uvoz i unos iz inostranstva strane vrste biljaka ili životinja zaštićenih međunarodnim ugovorima i dokumentima protivno propisima. Kazna je predviđena i za pokušaj ovog dela.</p>	<p>Otkrivanje: čuvarska služba, zavodi za zaštitu prirode</p> <p>Otkrivanje i istraga: policija, inspekcija, carina</p> <p>Krivično gonjenje i istraga: tužilaštvo</p>

Ubijanje i zlostavljanje životinja	Krivični zakonik Član 269 Stav 2	Kazna zatvora do 3 godine ili novčana kazna za ubijanje, mučenje ili povređivanje životinje koja pripada posebno zaštićenim životinjskim vrstama.	Otkrivanje: čuvarska služba, zavodi za zaštitu prirode Otkrivanje i istraga: policija, inspekcija Krivično gonjenje i istraga: tužilaštvo
Nezakonit lov i lov nedozvoljenim sredstvima i metodama	Krivični zakonik Član 276 Stav 4	Kazna zatvora do 3 godine i mera bezbednosti oduzimanja predmeta za nezakonit lov i lov nedozvoljenim sredstvima i metodama i oduzimanje ulovljene divljači.	Otkrivanje: čuvarska služba Otkrivanje i istraga: policija, inspekcija Krivično gonjenje i istraga: tužilaštvo
Nezakonit ribolov i ribolov nedozvoljenim sredstvima i metodama	Krivični zakonik Član 277	Kazna zatvora do 6 meseci ili novčana kazna za ribolov tokom lovostaja ili u vodama u kojima je lov zabranjen. Kazna zatvora do 3 godine i mera bezbednosti oduzimanja ulova i predmeta za ribolov nedozvoljenim sredstvima i metodama (eksplozivom, električnom strujom, otrovom, sredstvima za omamljivanje i dr.).	Otkrivanje: ribočuvarska služba, zavodi za zaštitu prirode Otkrivanje i istraga: policija, inspekcija Krivično gonjenje i istraga: tužilaštvo
Nedozvoljena trgovina	Krivični zakonik Član 235	Kazna zatvora od 3 meseca do 3 godine i mera bezbednosti oduzimanja predmeta za neovlašćenu prodaju, kupovinu ili razmenu zaštićenih i strogo zaštićenih vrsta, njihovih proizvoda i derivata.	Otkrivanje i istraga: policija, inspekcija Krivično gonjenje i istraga: tužilaštvo, inspekcija

		Kazna zatvora od 6 meseci do 5 godina i mera bezbednosti oduzimanja robe i predmeta za organizovanu mrežu preprodavaca ili posrednika ili pribavljenu imovinsku korist koja prelazi iznos od četristopedeset hiljada dinara za neovlašćenu prodaju, kupovinu ili razmenu zaštićenih i strogo zaštićenih vrsta, njihovih proizvoda i derivata.	
Krijumčarenje	Krivični zakonik Član 236	Kazna zatvora od 6 meseci do 5 godina, novčana kazna i mera bezbednosti oduzimanja predmeta usled prenošenja zaštićenih i strogo zaštićenih divljih vrsta, njihovih proizvoda ili derivata preko carinske linije (ili uz upotrebu sile ili pretnje, naoružan ili u grupi) izbegavajući mere carinskog nadzora. Prevozno ili drugo sredstvo čija su tajna ili skrovišta mesta iskorišćena za prenos ili koje je namenjeno za izvršenje ovog krivičnog dela oduzeće se ako je vlasnik ili korisnik vozila to znao ili je mogao i bio dužan da zna.	Otkrivanje i istraga: carina, policija, inspekcija Krivično gonjenje i istraga: tužilaštvo
Falsifikovanje	Krivični zakonik Član 355	Kazna zatvora do 3 godine za falsifikovanje privatne isprave o poreklu primeraka. Kazna zatvora od 3 meseca do 5 godina zatvora za falsifikovanje ili pokušaj falsifikovanja CITES dozvola.	Otkrivanje i istraga: carina, policija Krivično gonjenje i istraga: tužilaštvo

<p>1) sakupljanje i/ili korišćenje primeraka strogo zaštićenih ili zaštićenih divljih vrsta bez dozvole, odnosno suprotno propisanim uslovima</p> <p>2) držanje, trgovina ili pokušaj trgovine primercima strogo zaštićenih ili zaštićenih divljih vrsta suprotno ovom Zakonu</p> <p>3) prekogranični promet ili pokušaj prometa, uključujući otpremu, transport i tranzit, primeraka strogo zaštićenih, zaštićenih ili alohtonih divljih vrsta bez odgovarajuće dozvole ili potvrde koju izdaje Ministarstvo, ili koristi dozvolu ili potvrdu koja je poništena ili čiji je rok važenja istekao</p> <p>4) prekogranični promet ili pokušaj prometa divljih vrsta suprotno izdatoj dozvoli ili potvrdi, odnosno koristi dozvolu ili potvrdu izdatu za prekogranični promet za bilo koji drugi primerak osim za onaj za koji je izdata</p> <p>5) korišćenje lažne, falsifikovane dozvole ili potvrde za prekogranični promet primeraka strogo zaštićenih, zaštićenih ili alohtonih divljih vrsta, uključujući i isprave na kojima su vršene neovlašćene izmene</p> <p>6) izbegavanje prijave ili lažna prijava prekograničnog prometa strogo zaštićenih, zaštićenih ili alohtonih divljih vrsta</p>	<p>Zakon o zaštiti prirode Član 125</p>	<p>Novčana kazna od 1.500.000 do 3.000.000 dinara za privredni prestup pravnog lica i zaštitna mera trajnog oduzimanja primeraka strogo zaštićenih i zaštićenih vrsta.</p> <p>Novčana kazna od 1.500.000 do 3.000.000 dinara za privredni prestup pravnog lica i zaštitna mera trajnog oduzimanja primeraka strogo zaštićenih, zaštićenih i alohtonih vrsta koji su navedeni u poništenim dozvolama i potvrdama, kao i predmeta koji su upotrebljeni ili namenjeni za njihovo izvršenje, odnosno koji su nastali tim izvršenjem.</p> <p>Moguće je izreći novčanu kaznu u srazmeri sa visinom učinjene štete, neizvršene obaveze, ili vrednosti robe ili druge stvari koja je predmet privrednog prestupa, a najviše do dvadesetostrukog iznosa učinjene štete, neizvršene obaveze ili vrednosti robe ili druge stvari koja je predmet privrednog prestupa.</p> <p>Novčanom kaznom u iznosu od 100.000 do 200.000 dinara kazniće se za privredni prestup i odgovorno lice u pravnom licu.</p> <p>Moguće je izreći i zaštitnu meru zabrane obavljanja određene privredne delatnosti, a odgovornom licu zaštitna mera zabrane</p>	<p>Otkrivanje: čuvarska služba, zavodi za zaštitu prirode</p> <p>Otkrivanje, istraga i prekršajno gonjenje: inspekcija i carina</p> <p>Otkrivanje i istraga: policija</p>
--	---	--	---

		<p>vršenja određene dužnosti u trajanju do deset godina, naročito kada je u pitanju ponavljanje privrednog prestupa.</p> <p>Uz kaznu se obavezno izriče i zaštitna mera trajnog oduzimanja primeraka strogo zaštićenih, zaštićenih i alohtonih vrsta koji su navedeni u poništenim dozvolama i potvrdama, kao i predmeta koji su upotrebljeni ili namenjeni za njihovo izvršenje, odnosno koji su nastali tim izvršenjem.</p> <p>Moguće je uz kaznu izreći i zaštitnu meru oduzimanja predmeta koji su upotrebljeni ili namenjeni za izvršenje privrednog prestupa, odnosno koji su nastali izvršenjem privrednog prestupa.</p> <p>Novčana kazna od 250.000 do 500.000 dinara za prekršaj preduzetnika.</p> <p>Novčana kazna od 50.000 do 150.000 dinara ili kazna zatvora do 30 dana za prekršaj fizičkog lica.</p>	
<p>1) Ugrožavanje strogo zaštićene vrste biljaka, životinja, gljiva i ptica i njihovih staništa</p> <p>2) Sakupljanje i korišćenje zaštićenih divljih vrsta suprotno propisanim uslovima</p>	<p>Zakon o zaštiti prirode Član 126</p>	<p>Novčana kazna od 500.000 do 2.000.000 dinara za prekršaj pravnog lica.</p> <p>Moguće je izreći novčanu kaznu u srazmeri sa visinom pričinjene štete ili neizvršene obaveze, vrednosti robe ili druge stvari koja</p>	<p>Otkrivanje: čuvarska služba, zavodi za zaštitu prirode</p> <p>Otkrivanje, istraga i prekršajno gonjenje: inspekcija</p>

<p>3) Istraživanje na zaštićenim vrstama bez dozvole nadležnog ministarstva i/ili nedostavljanje rezultata istraživanja</p> <p>4) Korišćenje zabranjenih sredstva za hvatanje i ubijanje divljih životinja</p> <p>5) Premeštanje živih primeraka autohtonih divljih vrsta bez saglasnosti nadležnog ministarstva</p> <p>6) Držanje primeraka strogo zaštićenih, zaštićenih ili alohtonih vrsta divljih životinja ili neobeležavanje ili obeležavanje primeraka strogo zaštićenih ili zaštićenih divljih vrsta suprotno propisanim uslovima</p> <p>7) Držanje primeraka strogo zaštićenih ili zaštićenih divljih vrsta za koje je nadležno ministarstvo odbilo zahtev za izdavanje potvrde</p> <p>8) Posedovanje primeraka strogo zaštićenih, zaštićenih ili alohtonih vrsta divljih životinja bez dokaza o poreklu</p> <p>9) Nezakonito uzgajanje strogo zaštićenih i zaštićenih vrsta</p> <p>10) Postupanje sa nađenim primercima strogo zaštićenih i zaštićenih divljih vrsta životinja u suprotnosti sa Zakonom</p>		<p>je predmet prekršaja, a najviše do dvadesetostrukog iznosa tih vrednosti.</p> <p>Novčana kazna od 25.000 do 150.000 dinara odgovornom licu u preduzeću ili drugom pravnom licu.</p> <p>Novčana kazna od 250.000 do 500.000 dinara za prekršaj preduzetnika.</p> <p>Novčana kazna od 50.000 do 150.000 dinara ili kazna zatvora do 30 dana za prekršaj fizičkog lica.</p> <p>Moguće je uz kaznu izreći i zaštitnu meru oduzimanja predmeta koji su upotrebljeni ili namenjeni za izvršenje prekršaja, odnosno koji su nastali izvršenjem prekršaja.</p> <p>Uz kaznu se obavezno izriče i zaštitna mera trajnog oduzimanja primeraka strogo zaštićenih, zaštićenih i alohtonih vrsta koji su navedeni u poništenim dozvolama i potvrdama, kao i predmeta koji su upotrebljeni ili namenjeni za njihovo izvršenje, odnosno koji su nastali tim izvršenjem.</p> <p>Pravnom licu, odnosno preduzetniku, moguće je izreći i zaštitnu meru zabrane vršenja određene delatnosti u trajanju do tri godine, a odgovornom licu zaštitnu meru</p>	<p>Otkrivanje i istraga: policija</p>
--	--	--	---------------------------------------

		zabrane vršenja određenih poslova u trajanju do jedne godine.	
<p>Postupanje u suprotnosti sa pravilnikom o unutrašnjem redu u zaštićenom području</p> <p>*Pravilnikom se propisuju, između ostalog, vrste divljih biljaka i životinja čije je korišćenje, odnosno branje, sakupljanje i izlov ograničeno, kao i način i uslovi obavljanja tih radnji kao i uslovi zaštite prilikom obavljanja naučnih istraživanja i obrazovnih aktivnosti</p>	Zakon o zaštiti prirode Član 128	<p>Novčana kazna od 5.000 do 150.000 za prekršaj fizičkog lica.</p> <p>Novčana kazna do 5 000 dinara roditelju, starocu, odnosno odgovornom licu u organu starateljstva zbog propuštanja dužnog nadzora nad maloletnikom ako maloletnik učini prekršaj propisanim ovim članom ili članom 126. stav 1. tač. 11, 15, 21, 22 i 24 ovog Zakona.</p>	<p>Otkrivanje: čuvarska služba, zavodi za zaštitu prirode</p> <p>Otkrivanje, istraga i prekršajno gonjenje: inspekcija</p> <p>Otkrivanje i istraga: policija</p>
<p>1) Sakupljanje ili stavljanje u promet određene vrste divlje flore i faune, njihovih razvojnih oblika i delova, bez dozvole nadležnog ministarstva, odnosno suprotno uslovima utvrđenim u dozvoli</p> <p>2) Prekogranični promet primeraka divlje flore i faune (uvoz, izvoz, unos, iznos, ponovni izvoz) i njihovih razvojnih oblika i delova vrši bez dozvole, odnosno isprave koju izdaje nadležno ministarstvo</p>	Zakon o zaštiti životne sredine Član 116	<p>Novčana kazna od 1.500.000 do 3.000.000 dinara za privredni prestup pravnog lica.</p> <p>Moguće je izreći novčanu kaznu u srazmeri sa visinom učinjene štete, neizvršene obaveze ili vrednosti robe ili druge stvari koja je predmet privrednog prestupa, a najviše do dvadesetstrukog iznosa učinjene štete, neizvršene obaveze ili vrednosti robe ili druge stvari koja je predmet privrednog prestupa.</p> <p>Novčanom kaznom od 100.000 do 200.000 dinara kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu.</p>	<p>Otkrivanje: čuvarska služba, zavodi za zaštitu prirode</p> <p>Otkrivanje, istraga i prekršajno gonjenje: inspekcija</p> <p>Otkrivanje, istraga i prekršajno gonjenje: carina</p> <p>Otkrivanje i istraga: policija</p>

<p>1) Sakupljanje ili stavljanje u promet određene vrste divlje flore i faune, njihovih razvojnih oblika i delova, bez dozvole nadležnog ministarstva, odnosno suprotno uslovima utvrđenim u dozvoli</p> <p>2) Prekogranični promet primeraka divlje flore i faune (uvoz, izvoz, unos, iznos, ponovni izvoz) i njihovih razvojnih oblika i delova vrši bez dozvole, odnosno isprave koju izdaje nadležno ministarstvo</p>	<p>Zakon o zaštiti životne sredine Član 117a</p>	<p>Novčana kazna od 250.000 do 500.000 dinara za prekršaj preduzetnika.</p> <p>Uz navedenu kaznu moguće je izreći i zaštitnu meru oduzimanja predmeta koji su upotrebljeni ili namenjeni za izvršenje prekršaja, odnosno koji su nastali ili pribavljeni izvršavanjem prekršaja.</p>	<p>Otkrivanje: čuvarska služba, zavodi za zaštitu prirode</p> <p>Otkrivanje, istraga i prekršajno gonjenje: inspekcija</p> <p>Otkrivanje, istraga i prekršajno gonjenje: carina</p> <p>Otkrivanje i istraga: policija</p>
<p>1) Uznemiravanje, zlostavljanje, ozleđivanje i uništavanje divlje faune, odnosno razaranje njenog staništa</p> <p>2) Sakupljanje ili stavljanje u promet određene vrste divlje flore i faune, njihovih razvojnih oblika i delova, bez dozvole nadležnog ministarstva, odnosno suprotno uslovima utvrđenim u dozvoli</p> <p>3) Izvoz ili uvoz zaštićene vrste divlje flore i faune, njihovih razvojnih oblika i delova, bez dozvole nadležnog ministarstva</p>	<p>Zakon o zaštiti životne sredine Član 118</p>	<p>Novčana kazna od 5.000 do 50.000 dinara ili kazna zatvora do 30 dana za prekršaj fizičkog lica.</p> <p>Novčana kazna do 5.000 dinara roditelju, staraocu, odnosno odgovornom licu u organu starateljstva zbog propuštanja dužnog nadzora nad maloletnikom ako maloletnik učini prekršaj propisanim ovim članom stav 1. tačke 1, 2 i 3.</p> <p>Uz navedenu kaznu moguće je izreći i zaštitnu meru oduzimanja predmeta koji su upotrebljeni ili namenjeni za izvršenje prekršaja, odnosno koji su nastali ili pribavljeni izvršavanjem prekršaja.</p>	<p>Otkrivanje: čuvarska služba, zavodi za zaštitu prirode</p> <p>Otkrivanje, istraga i prekršajno gonjenje: inspekcija</p> <p>Otkrivanje, istraga i prekršajno gonjenje: carina</p> <p>Otkrivanje i istraga: policija</p>
<p>1) Ribolov u periodu lovostaja</p> <p>2) Ribolov na posebnim staništima</p>	<p>Zakon o zaštiti i održivom korišćenju ribljeg fonda Član 59</p>	<p>Novčana kazna od 500.000 do 1.000.000 dinara za prekršaj pravnog lica. Odgovorno lice u pravnom licu kažnjava se novčanom kaznom od 50.000 do 100.000 dinara.</p>	<p>Otkrivanje: ribočuvarska služba, zavodi za zaštitu prirode</p>

3) Ribolov nedozvoljenim sredstvima i metodama		Novčana kazna od 250.000 do 500.000 dinara za prekršaj preduzetnika. Izriče se i zaštitna mera oduzimanja predmeta koji su upotrebljeni ili bili namenjeni izvršenju prekršaja ili su nastali njegovim izvršenjem, a može se izreći i zaštitna mera zabrane ribolova.	Otkrivanje, istraga i prekršajno gonjenje: inspekcija Otkrivanje i istraga: policija
1) Ribolov u periodu lovostaja 2) Ribolov na posebnim staništima 3) Ribolov nedozvoljenim sredstvima i metodama	Zakon o zaštiti i održivom korišćenju ribljeg fonda Član 60	Novčana kazna od 5.000 do 150.000 dinara prekršaj fizičkog lica Izriče se i zaštitna mera oduzimanja predmeta koji su upotrebljeni ili bili namenjeni izvršenju prekršaja ili su nastali njegovim izvršenjem, a može se izreći i zaštitna mera zabrane ribolova.	Otkrivanje: ribočuvarska služba, zavodi za zaštitu prirode Otkrivanje, istraga i prekršajno gonjenje: inspekcija Otkrivanje i istraga: policija
1) Ugrožavanje opstanka divljači u prirodi i njenih staništa 2) Proganjanje, zlostavljanje, namerno povređivanje i uznemiravanje divljači 3) Zarobljavanje i držanje divljači u zatvorenom ili ograđenom prostoru, namerno uništavanje mesta za razmnožavanje i odmor divljači, uzimanje jaja divljači, kao i sakupljanje jaja zaštićenih vrsta ptica	Zakon o divljači i lovstvu Član 102	Novčana kazna 1.500.000 do 3.000.000 dinara za privredni prestup korisnika lovišta – pravnog lica. Novčana kazna od 2.000 do 200.000 dinara za privredni prestup i za odgovorno lice korisnika lovišta – pravnog lica. Uz novčanu kaznu, moguće je izreći i zaštitnu meru zabrane obavljanja određene privredne delatnosti, a odgovornom licu zaštitnu meru zabrane vršenja određene dužnosti u trajanju do 10 godina.	Otkrivanje: lovočuvarska služba, zavodi za zaštitu prirode Otkrivanje, istraga i prekršajno gonjenje: inspekcija Istraga i prekršajno gonjenje: policija

		Uz novčanu kaznu, moguće je izreći i zaštitnu meru oduzimanja predmeta koji su upotrebljeni ili namenjeni za izvršenje privrednog prestupa, odnosno koji su nastali izvršenjem privrednog prestupa.	
1) Držanje divljači u zatvorenom prostoru duže od mesec dana od dana prestanka delovanja elementarnih nepogoda, odnosno izlečenja povrede ili sprovođenja određenih mera gajenja 2) Trovanje divljači	Zakon o divljači i lovstvu Član 104	Novčana kazna od 500.000 do 1.000.000 dinara za prekršaj korisnika lovišta – pravnog lica. Novčana kazna od 25.000 do 50.000 dinara i za odgovorno lice korisnika lovišta – pravnog lica.	Otkrivanje: lovočuvarska služba, zavodi za zaštitu prirode Otkrivanje, istraga i prekršajno gonjenje: inspekcija Otkrivanje i istraga: policija
Zarobljavanje i držanje divljači u zatvorenom ili ograđenom prostoru, namerno uništavanje mesta za razmnožavanje i odmor divljači, uzimanje jaja divljači, kao i sakupljanje jaja zaštićenih vrsta ptica	Zakon o divljači i lovstvu Član 105	Novčana kazna od 5.000 do 30.000 dinara za prekršaj fizičkog lica	Otkrivanje: lovočuvarska služba, zavodi za zaštitu prirode Otkrivanje, istraga i prekršajno gonjenje: inspekcija Otkrivanje i istraga: policija
1) Neposedovanje odgovarajuće isprave koja prati robu na propisan način 2) Nevođenje evidencije prometa 3) Nepoštovanje privremene mere zaštite tržišta u skladu sa članom 39. ovog zakona	Zakon o trgovini Član 68	Novčana kazna od 500.000 do 2.000.000 dinara za prekršaj pravnog lica. Moguće je izreći i zaštitnu meru zabrane obavljanja određene delatnosti u trajanju od šest meseci do dve godine, kao i zaštitnu meru javnog objavljivanja presude. Novčana kazna od 50.000 do 500.000 dinara za prekršaj preduzetnika. Moguće je izreći i	Otkrivanje, istraga i prekršajno gonjenje: inspekcija Otkrivanje i istraga: policija

		<p>zaštitnu meru zabrane vršenja određene delatnosti u trajanju od šest meseci do dve godine.</p> <p>Novčana kazna od 50.000 do 150.000 dinara za prekršaj fizičkog lica ili odgovornog lica u pravnom licu. Odgovornom licu u pravnom licu je moguće izreći i zaštitnu meru zabrane vršenja određene delatnosti u trajanju od tri meseca do jedne godine. Fizičkom licu je moguće izreći i zaštitnu meru zabrane vršenja određene delatnosti u trajanju od šest meseci do dve godine.</p>	
--	--	--	--

c) **Potencijalne oblasti za unapređenje zakonskih odredbi u vezi sa kažnjivim delima protiv zaštićenih divljih vrsta**

- 1) Izostanak dodatne novčane kazne pored zaprećene glavne kazne za krivična dela propisana Krivičnim zakonikom.
- 2) Ista dela se mogu kvalifikovati kao krivična dela i kao prekršaji.
- 3) Niska visina naknade po primerku definisana **Pravilnikom o odštetnom cenovniku za utvrđivanje visine naknade štete prouzrokovane nedozvoljenom radnjom u odnosu na strogo zaštićene i zaštićene divlje vrste**. Neophodno je češće ažuriranje Pravilnika.
- 4) Ne postoji uniformna, jasno definisana procedura za postupanje u slučajevima nedozvoljenih radnji prema zaštićenim vrstama.
- 5) Lovočuvarskom službom u lovištu, u pogledu organizovanja, koordinisanja i kontrole rada, rukovodi službeno lice koje korisnik lovišta odredi svojim opštim aktom čime je lovočuvarska služba direktno zavisna od korisnika lovišta (lovačkih organizacija) što predstavlja veliki nedostatak i prepreku u radu.
- 6) Zakonom je dozvoljena prodaja uređaja i opreme koja se koristi u krivolovu (npr. električne vabilice).
- 7) Materijalna sredstva koja se potražuju od lica koja su počinila krivično delo ili prekršaj se ne troše namenski za naknadu pričinjene štete i zaštitu divljih vrsta i njihovih staništa.
- 8) Neophodno je u potpunosti uskladiti nacionalno zakonodavstvo sa zakonodavstvom Evropske unije, posebno vezano za Direktivu o staništima i Direktivu o pticama EU.
- 9) Čuvarske službe imaju nedovoljan broj čuvara u odnosu na površinu na kojoj obavljaju delatnost (lovočuvarska služba, ribočuvarska služba, čuvari zaštićenih dobara). Dodatno, čuvarske službe nisu dovoljno obučene za rad sa divljim vrstama (identifikacija, postupanje, zbrinjavanje) a nedostaje im i tehnička oprema.
- 10) Zakonom je dozvoljeno korišćenje olovniha sačmi u vodenim područjima.

V.2. Analiza nadležnih državnih organa

a) Administrativni organi

Tabela 3 – Lista nadležnih organa sa opisom nadležnosti i trenutnim kapacitetima

Nadležni organ	Oblik kažnjivog dela	Opis nadležnosti	Administrativni kapaciteti
<i>Administrativni organi</i>			
Ministarstvo zaštite životne sredine Sektor za zaštitu prirode i klimatske promene Odeljenje za biodiverzitet Grupa za sprovođenje CITES konvencije	Prekršaji Zakon o potvrđivanju CITES konvencije Zakon o zaštiti prirode	Izdavanje dozvola za uvoz, izvoz, unos, iznos primeraka divljih vrsta, njihovih delova i derivata zaštićenih u skladu sa CITES konvencijom. Izdavanje potvrda o zakonitom sticanju primeraka zaštićene vrste i potvrda za komercijalnu aktivnost u skladu sa CITES konvencijom. Izdavanje obrasca obaveštenja o uvozu primeraka vrsta koje se nalaze u prilogu III i IV CITES konvencije. Izdavanje dozvola za uvoz živih primeraka alohtonih vrsta koje nisu date na prilogima od I do IX Pravilnika o prekograničnom prometu i trgovini zaštićenim vrstama. Dozvola za uvoz, izvoz i ponovni izvoz delova i derivata vrsta iz Priloga VII, VIII i IX koje nisu navedene u prilogima I do IV. Potvrde za uvoz i izvoz primeraka vrsta za koju nije potrebno nabavljati posebnu dozvolu.	Ukupno 3 1 rukovodilac grupe i 2 savetnika (2020)

Zavod za zaštitu prirode Srbije Odeljenje za biodiverzitet, ekološke mreže i održivi razvoj Odsek za biodiverzitet	Prekršaji Zakon o potvrđivanju CITES konvencije Zakon o zaštiti prirode	Izdaje mišljenje u postupku izdavanja dozvola i drugih akata (potvrde, obaveštenja i dr.) za prekogranični promet, trgovinu i uzgoj primeraka divljih vrsta, njihovih delova i derivata, zaštićenih na osnovu zakona i potvrđenih međunarodnih ugovora, kao i za uvoz živih primeraka alohtonih divljih vrsta koje nisu zaštićene. U okviru stručnih poslova učestvuje u preuzimanju i zbrinjavanju jedinki strogo zaštićenih i zaštićenih divljih vrsta.	N/A
Pokrajinski zavod za zaštitu prirode	Prekršaji Zakon o potvrđivanju CITES konvencije Zakon o zaštiti prirode	Kontrola prekograničnog prometa zaštićenim vrstama – izdavanje mišljenja na zahtev nadležnog ministarstva. Pružanje stručne podrške pokrajinskoj inspekciji tokom nadzora. U okviru stručnih poslova učestvuje u preuzimanju i zbrinjavanju jedinki strogo zaštićenih i zaštićenih divljih vrsta.	Ukupno 3 Stručni savetnici (2020)
<i>Policijske uprave, čuvarska služba, inspekcije, druge službe</i>			
Ministarstvo zaštite životne sredine Sektor za nadzor i preventivno delovanje u životnoj sredini Odeljenje za biodiverzitet (Odsek za prirodu i Odsek za ribarstvo)	Prekršaji Zakon o potvrđivanju CITES konvencije Zakon o zaštiti prirode Zakon o zaštiti i održivom korišćenju ribljeg fonda	Odsek za prirodu Inspeksijski nadzor u oblasti kontrole zaštićenih prirodnih dobara, kontrole međunarodnog prometa vrstama koje se nalaze na CITES listama, kontrole prometa strogo zaštićenih i zaštićenih vrsta divlje flore i faune i nadzor nad poslovima poverenim autonomnim pokrajinama i jedinicama lokalne samouprave. Odsek za ribarstvo Inspeksijski nadzor u oblasti zaštite i održivog korišćenja ribljeg fonda, korišćenja ribolovnih voda i ribolovnih voda u zaštićenim prirodnim dobrima, poribljavanja ribolovnih voda, načina obavljanja ribolova (rekreativnog i privrednog), alata za obavljanje ribolova i vremena lovostaja	Ukupno: 21 Odeljenje za biodiverzitet – načelnik odeljenja – 1 Odsek za prirodu – 11 inspektora Odsek za ribarstvo – 9 inspektora (2020)

		riba, prometa riba i neposredan nadzor nad izvršenjem inspekcijskih poslova poverenih autonomnim pokrajinama.	
Pokrajinski sekretariat za urbanizam i zaštitu životne sredine Sektor za inspekcijske poslove Odeljenje za kontrolu zaštite i korišćenja prirodnih dobara i ribljeg fonda	Prekršaji Zakon o potvrđivanju CITES konvencije Zakon o zaštiti prirode Zakon o zaštiti i održivom korišćenju ribljeg fonda	Obavlja inspekcijske nadzore iz oblasti zaštite životne sredine na teritoriji AP Vojvodine. Inspekcija preduzima sve zakonom propisane upravne i druge mere u cilju sprovođenja propisanih mera zaštite životne sredine, i pokreće postupke protiv pravnih lica, odgovornih lica u pravnom licu, preduzetnika i fizičkih lica u domenu prekršaja, privrednog prestupa i krivične odgovornosti.	Ukupno 8 inspektora
Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Uprava za šume Odeljenje šumarske i lovne inspekcije	Prekršaji Zakon o divljači i lovstvu	Odeljenje šumarske i lovne inspekcije vrši inspekcijski nadzor, upravni nadzor i učestvuje u prvostepenom i drugostepenom upravnom postupku.	Ukupno 31 inspektor
Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Uprava za veterinu Odeljenje veterinarske granične inspekcije	Prekršaji Zakon o veterinarstvu Zakon o dobrobiti životinja	Odeljenje veterinarske granične inspekcije obavlja poslove veterinarsko-sanitarne kontrole koja se sprovodi kroz nadzor, inspekciju, monitoring, uzorkovanje i proveru primene zakona i drugih propisa koji se odnose na: kontrolu uvoza, izvoza i prevoza životinja, proizvoda životinjskog porekla, hrane životinjskog porekla, sporednih proizvoda životinjskog porekla i pratećih predmeta.	Ukupno 34 inspektora

Ministarstvo finansija Uprava carina	Prekršaji Carinski zakon Zakon o carinskoj tarifi	Carinski službenici na graničnim carinskim ispostavama vrše kontrolu uvoza, izvoza i tranzita zaštićenih vrsta koje se nalaze u CITES dodacima odnosno u prilogima Pravilnika o prekograničnom prometu i trgovini zaštićenim vrstama. Carinski službenici vrše i kontrolu uvoza živih primeraka stranih vrsta koje nisu navedene u prilogima Pravilnika, vrše pregled dozvola, potvrda ili drugih dokumenata koji prate primerke o uvozu i kontrolišu podatke u carinskom dokumentu koji se prilažu pri uvozu. Carinska kontrola podrazumeva i pregled i pretres prevoznih sredstava, ličnog prtljaga i druge robe koju lica nose sa sobom ili na sebi, kako bi se sprečio nezakonit prekogranični promet zaštićenih vrsta.	N/A
Ministarstvo unutrašnjih poslova Uprava granične policije Uprava kriminalističke policije Jedinica za suzbijanje ekološkog kriminala i zaštitu životne sredine	Prekršaji	Uloga granične policije u sprečavanju nezakonite trgovine i prometa zaštićenim vrstama određena je Zakonom o policiji i Zakonom o zaštiti državne granice. Granična policija obezbeđuje državnu granicu, kontroliše prelaženje državne granice, vrši kontrolu u graničnom pojasu i sprečava povrede državne granice. Uprava kriminalističke policije odgovorna je za stanje i organizovanje poslova na otkrivanju i suzbijanju svih oblika organizovanog kriminala, za prevenciju i suzbijanje ostalih oblika kriminala a sa tim u vezi planira, obezbeđuje blagovremeno informisanje, izveštavanje i koordinaciju rada službi kao i primenu operativno-tehničkih i taktičkih mera na rasvetljavanju i dokumentovanju krivičnih dela u skladu sa zakonom.	UGP – Ukupno 21 UKP – Ukupno 18
Čuvarska služba u zaštićenim područjima	Prekršaji Zakon o zaštiti prirode	Čuvar zaštićenog područja kontroliše sprovođenje pravila unutrašnjeg reda u zaštićenom području i obavlja druge poslove u skladu sa zakonom i aktom upravljača i ima status službenog lica. Čuvar može istovremeno obavljati poslove ribočuvara, čuvara šuma i lovočuvara, ukoliko ispunjava uslove utvrđene propisima koji uređuju oblast korišćenja ribljeg fonda, šumarstva i lovstva samo na zaštićenim područjima površine manje od 100 ha. Čuvar je dužan da saraduje sa inspekcijском službom i organom unutrašnjih poslova.	N/A

Ribočuvarska služba	<p>Prekršaji</p> <p>Zakon o zaštiti i održivom korišćenju ribljeg fonda</p>	<p>Nadležnosti ribočuvarske službe su: legitimisanje i kontrola dozvola za privredni i rekreativni ribolov, pregled i kontrola objekata, plovni objekata, vozila, ribolovnog alata, opreme i ulova, fotografisanje i snimanje nezakonitih radnji i lica koja učestvuju u njima, privremeno oduzimanje dozvola za ribolov, sredstava, alata i opreme, ulova i drugih predmeta pronađenih na ribolovnoj vodi ili u njenoj neposrednoj blizini ukoliko postoji osnovana sumnja da su upotrebljeni ili namenjeni za izvršenje nezakonitih radnji.</p>	N/A
Lovočuvarska služba	<p>Prekršaji</p> <p>Zakon o divljači i lovstvu</p>	<p>Nadležnosti lovočuvarske službe su: legitimacija i kontrola dozvola za lov, oružanih listova, privođenje nadležnom organu lica bez javnih isprava zatečenih u vršenju nezakonitih radnji, kontrolisanje lovačkog oružja, predmeta i drugih sredstava korišćenih ili namenjenih za vršenje nezakonitih radnji, vozila i drugih sredstva koja služe za prevoz ili prenošenje divljači, kao i lica za koja postoji sumnja da prevoze, odnosno prenose ulovljenu divljač, trofeje i druge delove divljači, privremeno oduzimanje nezakonito ulovljene ili uhvaćene divljači, trofeja i drugih delova divljači, pasa, kao i predmeta i drugih sredstva kojima je izvršen nezakonit lov ili naneta šteta lovištu i predavanje nadležnom organu na dalje postupanje; zahtevanje uspostavljanje prethodnog stanja, odnosno preduzimanje mera za sprečavanje i uklanjanje štetnih posledica.</p>	N/A

b) **Pravosudni sistem i i vrsta kaznenih postupaka****KAZNENI POSTUPCI⁶**

Prekršaji i privredni prestupi i za njih predviđene kazne propisani su sektorskim zakonima. Krivičnim zakonikom su propisane kazne i krivična dela protiv životne sredine. Postupak po prijavama se vodi na osnovu Zakona o prekršajima i Zakonika o krivičnom postupku. Ukoliko se ista dela prema dva različita zakona karakterišu i kao prekršaj i kao krivično delo inspekcija ili policija, na osnovu svoje procene, odlučuju o tome da li se podnosi krivična ili prekršajna prijava. Kriterijumi koje uzimaju u obzir prilikom procene su težina dela, okolnosti pod kojima je počinjeno delo i činjenica da li je počinilac prethodno već bio osuđivan. Javna tužilaštva gone izvršioce krivičnih dela po službenoj dužnosti. Javni tužilac može da odloži krivično gonjenje, odnosno odbaci krivičnu prijavu protiv izvršioca krivičnog dela za koje je zaprećena novčana kazna ili kazna zatvora do 5 godina na osnovu načela oportuniteta i da se odluči za kompenzaciju. Cilj ovog načela je povećanje efikasnosti u krivičnim postupcima i rasterećenje sudova. Javni tužilac ima diskreciono pravo da odloži krivično gonjenje određenog lica ako to lice sanira štetu izazvanu izvršenjem nedela, plati određeni novčani iznos u humanitarne svrhe, obavi određeni humanitarni ili društveno korisni rad i sl. Tužilac izvršiocu krivičnog dela naredbom nalaže da izvrši neku od prethodno navedenih obaveza u određenom roku, a kada to lice naloženu obavezu ispuni, krivična prijava se odbacuje, pa krivično gonjenje nije odloženo, nego mu je sve oprošteno. Ovo načelo uglavnom se primenjuje prema licima koja do konkretnog slučaja nisu bila osuđivana.

→ **PREKRŠAJNI POSTUPAK**

Zahtev za pokretanje prekršajnog postupka podnosi ovlašćeni organ – policija, inspekcija ili javni tužilac, ili oštećeni – fizičko ili pravno lice, koje je utvrdilo kršenje propisa, pri čemu kršenje propisa ne mora obavezno biti direktna šteta na vlasništvu fizičkog ili pravnog lica koje je podnelo prijavu. Prijavu je moguće podneti usmeno, lično ili telefonski kod nadležne inspekcije ili policijske uprave, ili u pismenoj formi (kod nadležnog prekršajnog suda). Oštećeni je ovlašćen da podnese zahtev za pokretanje prekršajnog postupka uvek, osim ako zakonom nije određeno da su za pokretanje prekršajnog postupka isključivo ovlašćeni navedeni organi. Ako ovlašćeni organ ne podnese zahtev za pokretanje prekršajnog postupka, oštećeni može takav zahtev podneti u skladu sa odredbama Zakona o prekršajima. Ukoliko je zahtev za pokretanje postupka podneo ovlašćeni organ pre nego što je po zahtevu oštećenog otpočeo postupak, postupaće se po zahtevu za pokretanje postupka nadležnog organa. Prekršajna prijava oštećenog podneta nadležnom organu smatra se zahtevom za pokretanje prekršajnog postupka ako ovlašćeni organ sam ne inicira pokretanje prekršajnog postupka. U tom slučaju, ovlašćeni organ je dužan da u roku od osam dana od dana podnete prekršajne prijave, pismeno obavesti oštećenog kako je postupio sa prekršajnom prijavom. Kada zahtev za pokretanje prekršajnog postupka podnosi fizičko lice kao oštećeni, zahtev ne mora sadržati propis o prekršaju koji treba primeniti ni jedinstveni matični broj građana lica protiv koga se zahtev podnosi. Fizičko lice u svojstvu oštećenog može podneti zahtev za pokretanje prekršajnog postupka nadležnom prekršajnom sudu i usmeno na zapisnik.

Kad nadležni sud primi zahtev za pokretanje prekršajnog postupka, ispitaće da li postoje uslovi za pokretanje prekršajnog postupka i odlučiti o daljem toku postupka. Kada zahtev sadrži podatke o tome da je povodom istog događaja pokrenut krivični postupak ili postupak za privredni prestup, prekršajni sud će spise predmeta dostaviti nadležnom tužilaštvu na dalje postupanje i o tome obavestiti podnosioca zahteva. Sud će postupiti na gorenavedeni način i kada u toku postupka sazna da se povodom istog događaja vodi

⁶ Galamboš L., Analiza procene normi i procedura organa i institucija koje primenjuju i sprovode propise

krivični postupak ili postupak za privredni prestup. Kad sud utvrdi da ne postoje uslovi za pokretanje prekršajnog postupka, zahtev za pokretanje postupka odbaciće se rešenjem. Ukoliko sud ne odbaci zahtev za pokretanje prekršajnog postupka, doneće rešenje o pokretanju prekršajnog postupka.

→ **KRIVIČNI POSTUPAK**

Krivična prijava se podnosi nadležnom javnom tužiocu, pismeno, usmeno ili drugim sredstvom. Ukoliko je krivična prijava podneta policiji, nenadležnom javnom tužiocu ili sudu, oni će prijavu primiti i odmah dostaviti nadležnom javnom tužiocu. U slučaju da javni tužilac iz same krivične prijave ne može da oceni da li su verovatni navodi prijave ili ako podaci u prijavi ne pružaju dovoljno osnova da se može odlučiti da li će sprovesti istragu ili ako je na drugi način saznao da je izvršeno krivično delo, javni tužilac može sam prikupiti potrebne podatke, pozivati građane ili podneti zahtev državnim i drugim organima i pravnim licima da mu pruže potrebna obaveštenja. Tužilac rukovodi prethodnim krivičnim postupkom i sprovodi dokazne radnje i prikuplja dokaze, neposredno ili posredno preko policije i inspekcija. Nakon okončanja dokaznih radnji ili istrage donosi odluku i podnosi optužni akt nadležnom osnovnom sudu. Sud je ovlašćen za osuđivanje i izricanje kazne odnosno oslobađanje učinioca krivičnih dela.

Ministarstvo životne sredine, rudarstva i prostornog planiranja je 2011. godine objavilo **Priručnik za kontrolu prekograničnog prometa i trgovine zaštićenim vrstama**. Pored toga, objavljen je i **Priručnik za studiju slučaja – Prikrivanje krijumčarenje i divlje flore i faune** (2010. godine) i **Analički priručnik za kriminal vezan za divlje vrste i šume**. WWF Adria i Ministarstvo zaštite životne sredine su 2020. godine organizovali dvodnevnu obuku za inspektore, predstavnike policije, tužioce i sudije osnovnih sudova u cilju unapređenja saradnje u oblasti zaštite divljih vrsta sa akcentom na jesetarske vrste. Obuka je organizovana u sklopu projekta „Život za dunavske jesetre“.

c) Ostali akteri

Društvo za zaštitu i proučavanje ptica Srbije je udruženje građana koje se, pored ostalog, aktivno bavi otkrivanjem i sprečavanjem zločina protiv ptica na teritoriji Republike Srbije. Članovi udruženja zajedno sa volonterima rade na otkrivanju i prijavljivanju kažnjivih dela protiv ptica, prikupljaju i sistematizuju podatke o zločinima protiv divljih vrsta, saraduju sa drugim organizacijama i državnim institucijama koje se bave ovom temom i učestvuju u izradi politika i planova na nacionalnom nivou.

d) Saradnja

U Srbiji ne postoje interventni timovi za upravljanje populacijama određenih divljih vrsta kao što su medved, ris i vuk.

Udruženje za zaštitu i proučavanje ptica Srbije je osnovalo Tim za borbu protiv krivolova. Pored toga, ovo udruženje je iniciralo kod nadležnog ministarstva i uspostavljanje Radne grupe za borbu protiv trovanja međutim ona još uvek nije formirana.

e) Nedostaci na organizacionom nivou

- Nedostatak administrativnih kapaciteta u organima pokrajinske i republičke administracije, posebno inspekcije. Nepostojanje usko specijalizovanih kadrova koji bi se bavili ovom temom.
- Nedostatak kontinuiranih obuka policije, inspekcije, čuvarskih službi, tužilaštva i sudstva za sprovođenje propisa koji se odnose na zaštitu divljih vrsta i suzbijanje kažnjivih dela koja se odnose na njih.
- Nedovoljno razvijena saradnja između relevantnih tela za sprečavanje ove vrste kažnjivih dela.
- Nedovoljno uključivanje organizacija civilnog sektora u procese pripreme, donošenja i praćenja primene propisa.

VI. Analiza kažnjivih dela u oblasti zaštite divljih vrsta

VI.1. Statistička analiza

a) Obim i vrste evidentiranih kažnjivih dela protiv divljih vrsta

Za analizirani period od 01.01.2016. do 31.12.2020. godine su prikupljene informacije o ukupno 165 slučajeva od kojih 110 prekršaja (77 optuženih) i 55 krivičnih dela (14 optuženih).

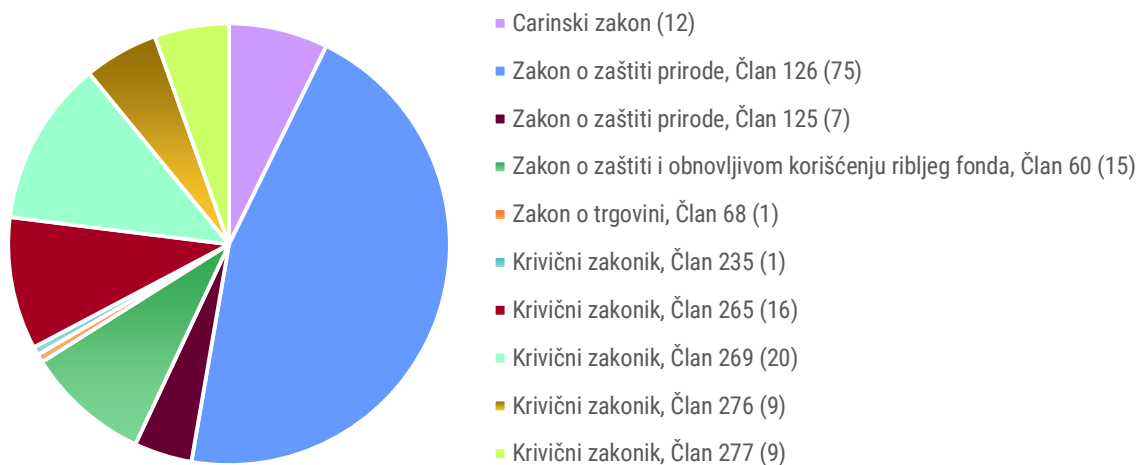


Figura 1 – Analizirana kažnjiva dela u odnosu na zakon koji je prekršen

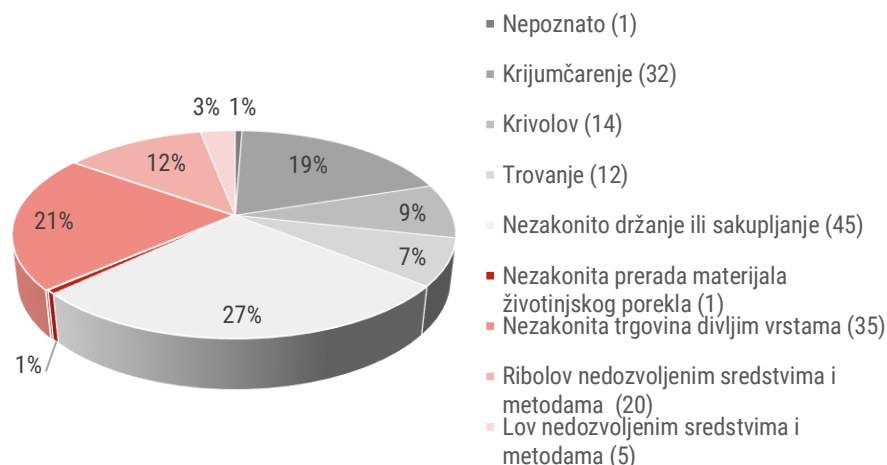


Figura 2 – Analizirana kažnjiva dela u odnosu na vrstu dela – vrste kažnjivih dela su kategorisane u okviru SWiPE projekta

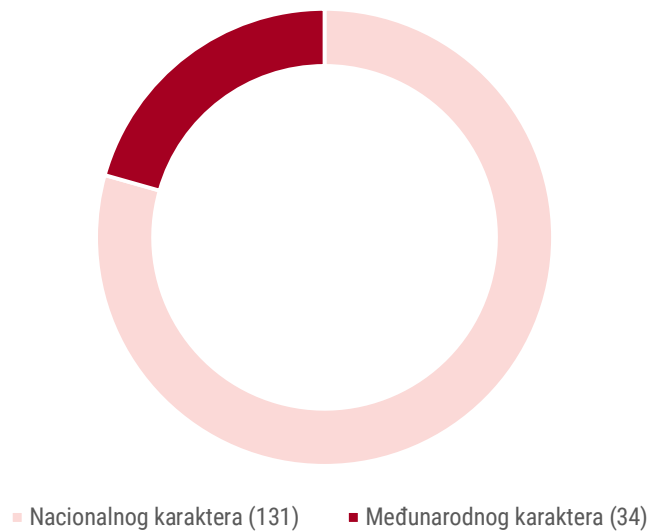
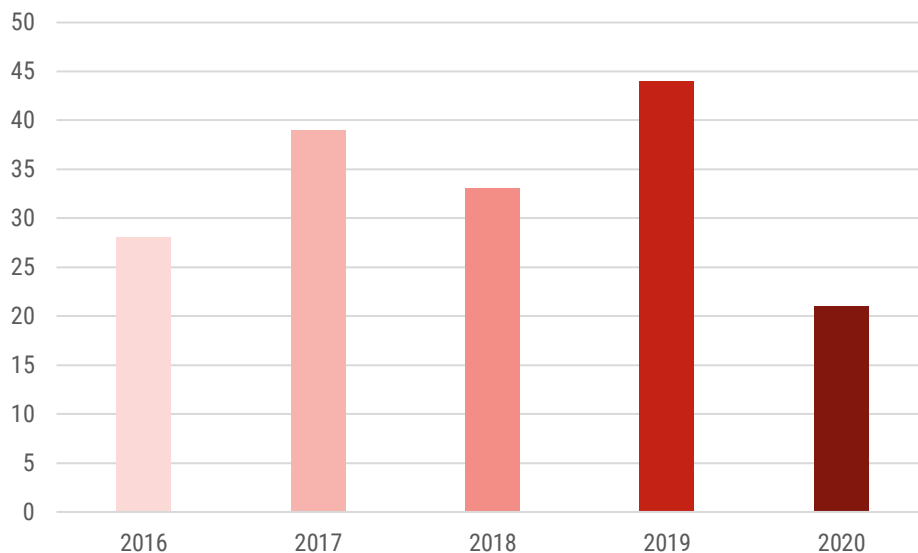


Figura 3 – Analizirana kažnjiva dela u odnosu na to da li su nacionalnog ili međunarodnog karaktera



Grafikon 1 – Broj kažnjivih dela u analiziranim slučajevima u odnosu na godinu kada je delo izvršeno

b) Rezultati procesuiranja analiziranih kažnjivih dela

Analiza statističkih podataka je pokazala da najveći broj prijavljenih slučajeva kažnjivih dela otkrije inspekcija i da je počinitelj poznat. U 75% pokrenutih prekršajnih postupaka optuženi je proglašen krivim. Oko 57% krivičnih postupaka se završi osuđujućom presudom. Kako bi se povećala efikasnost u krivičnim postupcima a sudovi rasteretili javna tužilaštva su u 5 slučajeva primenila načelo oportuniteta. Opseg naloženih obaveza za uplatu novčanih sredstava u humanitarne svrhe je od 20.000 do 400.000 RSD. Životinje, predmeti ili oprema su trajno ili privremeno oduzeti u 67 slučajeva.

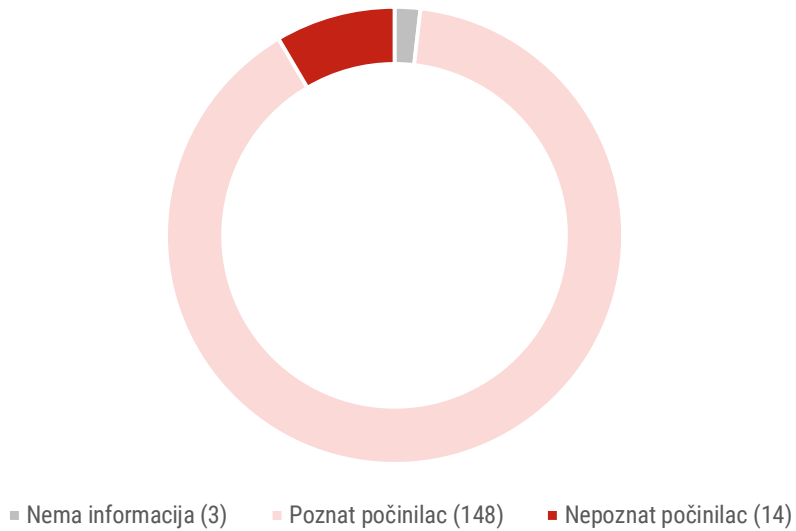


Figura 4 – Analizirana kažnjiva dela u odnosu na činjenicu da li je počinitelj dela poznat ili nepoznat

Prekršajni sudovi

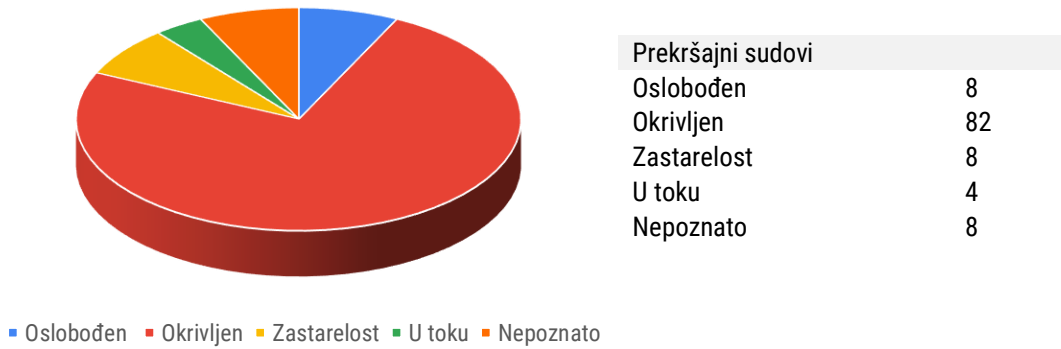


Figura 5 – Analiza prekršajnih postupaka

Osnovna javna tužilaštva

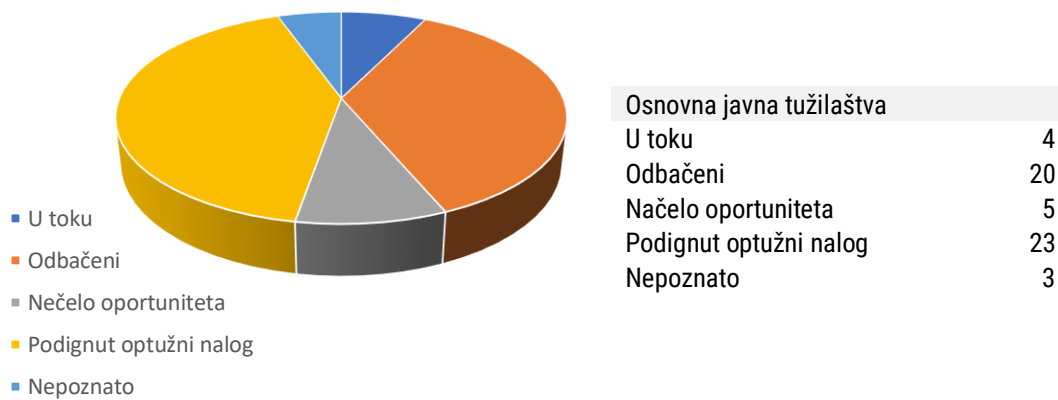
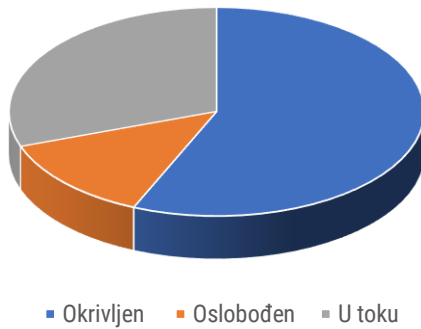


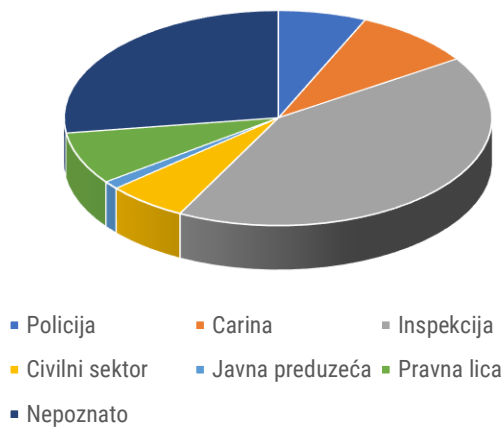
Figura 6 – Analiza postupaka osnovnih javnih tužilaštava

Osnovni sudovi



Osnovni sud	
Okrivljen	13
Oslobođen	3
U toku	7

Figura 7 – Analiza krivičnih postupaka



Otkrivanje	
Policija	11
Carina	15
Inspekcija	69
Civilni sektor	10
Javna preduzeća	2
Pravna lica	13
Nepoznato	45

Figura 8 – Otkrivanje kažnjivih dela

Tabela 4 – Lista vrsta koje su bile predmet dela u odnosu na zakone koji su prekršeni

Krivični zakonik Član 235	<i>Boa constrictor</i>
Krivični zakonik Član 265	<i>Agapornis fischeri</i> <i>Alauda Arvensis</i> <i>Amazona albifrons</i> <i>Ara severus</i> <i>Aratinga Wagleri</i> <i>Batoidea</i> <i>Carduelis carduelis</i> <i>Columba palumbus</i> <i>Emys orbicularis</i> <i>Falco tinnunculus</i> <i>Neopsephotus bourkii</i> <i>Perdix perdix</i> <i>Psephotus haematonotus</i> <i>Psittacula derbiana</i> <i>Psittacus erithacus</i> <i>Pyrrhura molinae</i> <i>Pyrrhura picta</i> <i>Scleractinica</i>
Krivični zakonik Član 269	<i>Anser anser</i> <i>Aquila heliaca</i> <i>Asio otus</i> <i>Buteo buteo</i> <i>Canis lupus</i> <i>Carduelis carduelis</i> <i>Carduelis spinus</i> <i>Ciconia ciconia</i>

	<i>Circus aeruginosus</i>
	<i>Falco peregrinus</i>
	<i>Grus grus</i>
	<i>Gyps fulvus</i>
	<i>Haliaeetus albicilla</i>
	<i>Martes foina</i>

Krivični zakonik Član 276	<i>Anser albrifons</i>
	<i>Anser anser</i>
	<i>Buteo buteo</i>
	<i>Canis lupus</i>
	<i>Carduelis carduelis</i>
	<i>Coturnix coturnix</i>
	<i>Testudo hermanni</i>
	<i>Turdus merula</i>

Krivični zakonik Član 277	<i>Acipenser ruthenus</i>
---	---------------------------

Carinski zakon	<i>Poicephalus senegalus</i>
	<i>Alligator mississippiensis</i>
	<i>Chamaeleo calytratus</i>
	<i>Crocodylus siamensis</i>
	<i>Pavo cristatus</i>
	<i>Platycercus elegans</i>
	<i>Psittacus erithacus</i>
	<i>Pyrrhura molinae</i>
	<i>Pyrrhura rupicola</i>
	<i>Testudo hermanni</i>
	<i>Ursus arctos</i>
	<i>Varanus sp.</i>
<i>Xenochrophis psicator</i>	

Zakon o zaštiti prirode Član 125	<i>Canidae</i>
	<i>Crocodylia</i>
	<i>Elephantidae</i>
	<i>Felidae</i>
	<i>Lynx</i>
	<i>Naja</i>
	<i>Panthera pardus</i>
	<i>Pythonidae</i>
	<i>Pythonidae</i>
	<i>Ursidae</i>

Zakon o zaštiti prirode Član 126	<i>Accipiter nisus</i>
	<i>Acipenser baerii</i>
	<i>Amazona amazonica</i>
	<i>Anser anser</i>
	<i>Anthropoides paradiseus</i>
	<i>Anthropoides virgo</i>
	<i>Apus apus</i>
	<i>Aquila chrysaetos</i>
	<i>Argusianus argus</i>
	<i>Asio otus</i>
	<i>Athena noctua</i>
	<i>Balearica regulorum</i>
	<i>Boa constrictor</i>
	<i>Branta canadensis leucopareia</i>
	<i>Branta ruficollis</i>
	<i>Branta sandvicensis</i>
	<i>Bubo africanus</i>
	<i>Buteo buteo</i>
	<i>Callithrix jacchus</i>

	<i>Canis lupus</i>
	<i>Carduelis cannabina</i>
	<i>Carduelis carduelis</i>
	<i>Carduelis chloris</i>
	<i>Carduelis spinus</i>
	<i>Catreus wallichii</i>
	<i>Chlidonias hybrida</i>
	<i>Chlorocebus aethiops</i>
	<i>Ciconia nigra</i>
	<i>Circus aeruginosus</i>
	<i>Circus cyaneus</i>
	<i>Coracias garrulus</i>
	<i>Crax rubra</i>
	<i>Crossoptilon crossoptilon</i>
	<i>Crovis corax</i>
	<i>Cygnus melancoryphus</i>
	<i>Emberiza citrinella</i>
	<i>Emberiza schoeniclus</i>
	<i>Epicrates maurus</i>
	<i>Eudocimus ruber</i>
	<i>Falco cherrug</i>
	<i>Falco peregrinus</i>
	<i>Falco subbuteo</i>
	<i>Falco tinnunculus</i>
	<i>Felis silvestris</i>
	<i>Fringillidae sp</i>
	<i>Frucifer pardalis</i>
	<i>Goura victoria</i>
	<i>Gracula religiosa</i>
	<i>Grus grus</i>
	<i>Grus japonensis</i>

	<i>Grus vipio</i>
	<i>Haliaeetus albicilla</i>
	<i>Himantopus himantopus</i>
	<i>Hirudo verbana</i>
	<i>Iguana iguana</i>
	<i>Lemur catta</i>
	<i>Lophophorus impejanus</i>
	<i>Lophura edwardsi</i>
	<i>Lutra lutra</i>
	<i>Macaca mulatta</i>
	<i>Meleagris ocellata</i>
	<i>Mergus merganser</i>
	<i>Merops apiaster</i>
	<i>Morelia spilota</i>
	<i>Mustela eversmanii</i>
	<i>Nasua nasua</i>
	<i>Numenius arquata</i>
	<i>Nyctea scandiaca</i>
	<i>Oriolus oriolus</i>
	<i>Otus scops</i>
	<i>Paleosuchus trigonatus</i>
	<i>Panthera onca</i>
	<i>Paridae sp.</i>
	<i>Phoenicurus sp.</i>
	<i>Polyplectron bicalcaratum</i>
	<i>Psittacus erithacus</i>
	<i>Pteroglossus aracari</i>
	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>
	<i>Python bivittatus</i>
	<i>Python regius</i>
	<i>Ramphastos vitellinus</i>

	<i>Rhea americana</i>
	<i>Serinus serinus</i>
	<i>Spermophilus citellus</i>
	<i>Strix aluco</i>
	<i>Syrnaticus ellioti</i>
	<i>Tachybaptus ruficollis</i>
	<i>Tauraco livingstonii</i>
	<i>Testudo hermanni</i>
	<i>Tetrao urogallus</i>
	<i>Tragopan satyra</i>
	<i>Turdus merula</i>
	<i>Turdus philomelos</i>
	<i>Turdus pilaris</i>
	<i>Tyto alba</i>
	<i>Upupa epops</i>
	<i>Ursus arctos</i>
	<i>Ursus arctos x Ursus maritimus</i>
	<i>Vanellus vanellus</i>
	<i>Xenochrophis psicator</i>

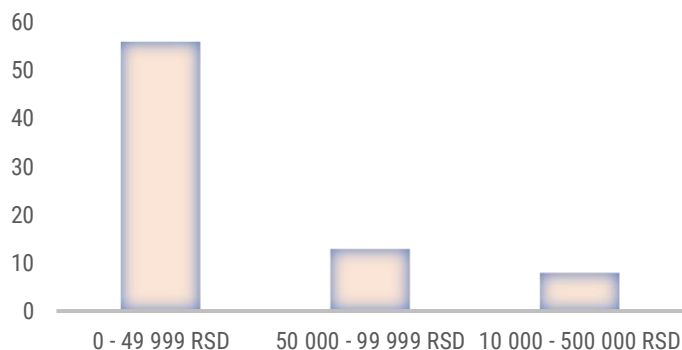
Zakon o zaštiti i održivom korišćenju ribljeg fonda	<i>Acipenser ruthenus</i>
Član 60	

Zakon o trgovini	<i>Carduelis carduelis</i>
Član 68	<i>Lynx lynx</i>

c) Izrečene kazne

Prekršaji

Novčane kazne su izrečene za 77 od 110 prekršaja koji su prikupljeni i analizirani. Prosečna izrečena novčana kazna za **prekršaje** iznosi 45.372 RSD, a raspon se kreće od 588 do 500.000 RSD.



Grafikon 2 – Broj prekršaja u odnosu na izrečenu novčanu kaznu

Krivična dela

Bezuslovna kazna zatvora je izrečena za 5 krivičnih dela u rasponu od 3 do 10 meseci. Prosek izrečene bezuslovne kazne zatvora je 5 meseci. Sva dela su se odnosila na kršenje člana 265 Krivičnog zakonika.

Uslovna osuda zatvora je izrečena za 8 krivičnih dela u rasponu od 3 do 12 meseci. Prosek izrečene uslovne osude zatvora je 7,6 meseci. Ukupno 6 krivičnih dela se odnosilo na kršenje člana 265 KZ, 1 delo na kršenje člana 276 KZ i 1 delo na kršenje člana 277 KZ.

d) Dostupnost, potpunost i doslednost podataka

Projektini tim je podatke korišćene za statističku analizu prikupio slanjem zahteva za pristup informacijama od javnog značaja. Na rezultate analize značajan uticaj ima nedostatak podataka Ministarstva zaštite životne sredine – Sektora za nadzor i preventivno delovanje u životnoj sredini, Republička inspekcija za zaštitu životne sredine i Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede – Uprave za šume, Odeljenje šumarske i lovne inspekcije. Deo podataka je posredno prikupljen od drugih nadležnih organa i institucija. Kvalitet prikupljenih podataka značajno varira a zabeleženo je i to da se informacije o istim slučajevima razlikuju u dokumentacijama različitih nadležnih organa. Podaci nisu konzistentni i ne pružaju kvalitetnu osnovu za projekciju trendova.

VI.2. Analiza odabranih predmeta

a) Primer dobre prakse

NEZAKONITA TRGOVINA STROGO ZAŠTIĆENIM VRSTAMA

Odlukom Prekršajnog suda u Novom Sadu, okrivljeni je proglašen odgovornim jer je kao fizičko lice preko internet oglasa prodavao jedinku strogo zaštićene vrste obične vetruške (*Falco tinnunculus*) čime je učinio prekršaj iz člana 126. stav 5. u vezi stava 1. tačka 11) Zakona o zaštiti prirode i osuđen novčanom kaznom u iznosu od 50.000,00 RSD. Pokrajinski sekretarijat za urbanizam i zaštitu životne sredine, Sektor za inspekcijske poslove, Odeljenje za kontrolu zaštite i korišćenja prirodnih dobara i ribljeg fonda u Novom Sadu je podneo zahtev za pokretanje prekršajnog postupka protiv okrivljenog zbog sumnje da je učinio prekršaj. Prijavu nezakonite trgovine je inspekciji podnelo Društvo za zaštitu i proučavanje ptica Srbije.

Prethodno opisan slučaj predstavlja primer uspešne saradnje civilnog sektora i nadležnih institucija. Kako bi se što veći broj kažnjivih dela protiv divljih vrsta otkrio i procesuirao potrebna je čvrsta i kontinuirana saradnja, pre svega nadležnih i odgovornih državnih organa, ali i civilnog sektora i građana koji mogu doprineti uspešnijem sankcionisanju zločina protiv divljih vrsta.

b) Primer zahtevnijih predmeta

BLAGA KAZNENA POLITIKA

Na osnovu analiziranih prikupljenih podataka u okviru projekta zaključeno je da je kaznena politika u Srbiji blaga kada je reč o sankcionisanju kažnjivih dela protiv divljih vrsta što možemo i pokazati na prethodno opisanom slučaju. Za navedeni učinjeni prekršaj Zakon o zaštiti prirode članom 126. stav 5. za fizičko lice propisuje novčanu kaznu od 50.000,00 do 150.000,00 RSD ili kaznu zatvora od 30 dana. Okrivljeni je osuđen novčanom kaznom u iznosu od 50.000,00 RSD što predstavlja najniži mogući iznos propisan zakonom.

ZASTARELOST PREKRŠAJNOG GONJENJA

Tokom statističke analize je primećeno više slučajeva dugotrajnih postupaka usled čega dolazi do zastarelosti gonjenja. Primer je prekršajni postupak protiv okrivljenog osumnjičenog pravnog lica da je držao u cirkusu živ primerak burmanskog pitona (*Python bivittatus*) u terarijumu je obustavljen na osnovu člana 248. stav 1. tačka 6. Zakona o prekršajima. Zastarelost za vođenje prekršajnog postupka je nastupila jer je od dana učinjenog prekršaja prošlo više od dve godine. Troškove prekršajnog postupka je snosio sud koji je prekršajni postupak i vodio (na osnovu člana 141. stav 2. Zakona o prekršajima).

VI.3. Efikasnost sistema i prepreke u detekciji i procesuiranju kažnjivih dela protiv divljih vrsta

Otkrivanje

Pretpostavlja se da se u Srbiji otkrije i procesuirano mnogo manji broj kažnjivih dela protiv divljih vrsta u odnosu na broj koji se u stvarnosti dešava. Postoji više razloga za ovakvu situaciju a kao najvažnije navodimo sledeće: nedostatak kapaciteta (administrativnih i tehničkih) nadležnih državnih organa i institucija, dela se najčešće događaju u udaljenim ruralnim područjima sa malim brojem stanovnika, svest građana o učestalosti i posledicama je niska a saradnja između nadležnih organa/institucija, civilnog sektora, stručnjaka i stanovništva je nedovoljno razvijena i iskorišćena. Društvo za zaštitu i proučavanje ptica Srbije je izdalo publikaciju pod nazivom „Priručnik o ponašanju na terenu pri otkrivanju slučajeva nezakonitog ubijanja, trovanja, hvatanja, držanja i trgovine divljim pticama” koja detaljno opisuje kako se treba ponašati, šta uraditi i kome se obratiti u slučaju otkrivanja navedenih vrsta kažnjivih dela.

Istraga

Kažnjiva dela protiv divljih vrsta se često dešavaju u udaljenim oblastima a posledica je neblagovremeno otkrivanje dela i uništavanje dokaza neophodnih za dalje procesuiranje. Organima nadležnim za otkrivanje i istragu (policija, carina i inspekcija) je usled velikog obima posla i manjka administrativnih i tehničkih kapaciteta otežano prikupljanje dokaza. Tokom intervju sa različitim interesnim grupama zaključeno je i da postoji manjak stručnosti i znanja o ovoj vrsti kažnjivih dela kao i potreba za kontinuiranim obukama organa nadležnih za sprovođenje istrage i prikupljanje dokaza.

Procesuiranje

Javno tužilaštvo odlučuje da li se radi o krivičnom delu ili prekršaju. U velikom broju slučajeva se javlja nedostatak dokaza ili su pribavljeni dokazi neadekvatni zbog čega posledično dolazi do odbacivanja krivičnih prijava pa većina i ne stigne do suda.

Tužiocima često primenjuju načelo oportuniteta. Ne postoje specijalizovana tužilaštva niti sudovi koji se bave kažnjivim delima protiv prirode i divljih vrsta. Kaznena politika je blaga, za krivična dela se uglavnom izriču uslovne osude, kao mera upozorenja, a novčane kazne za iste prekršaje vidno variraju u zavisnosti od regiona odnosno prekršajnog suda koji ih izriče. Primećen je i značajan broj predmeta odbačenih usled zastarelosti. Potrebno je kontinuirano stručno usavršavanje tužilaca i sudija ali i podizanje svesti o važnosti i posledicama kažnjivih dela protiv divljih vrsta.

VII. Zaključci i preporuke

Analizom sistema zaštite divljih vrsta u Srbiji uočeni su određeni nedostaci, pre svega kada je reč o primeni zakona u praksi. Nedostatak obučenosti i kapaciteta nadležnih tela je jedna od glavnih prepreka u sprovođenju propisa. Srbija nema specijalizovana tužilaštva i sudove koji bi se bavili delima protiv životne sredine. Organizovano je nekoliko obuka u kojima su učestvovali predstavnici policije, carine, tužilaštva, sudstva i inspekcije čiji je cilj bio jačanje njihovih kapaciteta za borbu protiv kriminala vezanog za divlje vrste ali je neophodno obezbediti kontinuirane obuke u ovoj oblasti. Broj prijavljenih slučajeva je nizak, veliki broj prijave biva odbačen a kaznena politika je blaga što negativno utiče na suzbijanje zločina nad zaštićenim divljim vrstama u budućnosti. Svest šire javnosti o značaju i posledicama zločina nad divljim vrstama je i dalje niska. Saradnja i koordinacija nadležnih organa nisu sistemski uređeni i jasno definisani. Efikasan sistem razmene informacija koji bi omogućio pravovremenu reakciju i unapredio saradnju ovih tela nije uspostavljen. Ne postoji centralizovana baza podataka, podaci o izvršenim delima nisu sistematizovani niti transparentni. Ovo pitanje je posebno važno jer predstavlja osnovu donosiocima odluka za potencijalnu izmenu i unapređenje politika koje se tiču ove oblasti. Uključivanje organizacija civilnog društva u procese kreiranja i sprovođenja politika je nedovoljno a njihov potencijal i stručnost se ne koristi u mogućoj meri za unapređenje i jačanje sistema i administrativnih kapaciteta koji su evidentno nedovoljni.

PREPORUKE ZA UNAPREĐENJE SISTEMA ZAŠTITE DIVLJIH VRSTA

- **STRATEŠKI I ZAKONODAVNI OKVIR**
 1. Unaprediti strateški okvir kroz reviziju i usvajanje Strategije održivog razvoja (2008–2017) i Strategije biološke raznovrsnosti Republike Srbije (2011–2018).
 2. Izmeniti i dopuniti Pravilnik o proglašenju i zaštiti strogo zaštićenih i zaštićenih vrsta biljaka, životinja i gljiva tako da u potpunosti budu transponovane odredbe Direktive o staništima i Direktive o pticama koje se odnose na lov.
 3. Pooštriti kaznenu politiku u Krivičnom zakoniku i pored zaprećene glavne kazne kao sporednu obavezno uvesti i novčanu kaznu.
 4. Izmeniti Pravilnik o odštetnom cenovniku za utvrđivanje visine naknade štete prouzrokovane nedozvoljenom radnjom u odnosu na strogo zaštićene i zaštićene divlje vrste („Sl. Glasnik RS” br. 37/2010) u smislu povećanja visine naknade štete po primerku strogo zaštićene i zaštićene divlje vrste.
 5. Usvojiti akcione planove za upravljanje populacijama risa (*Lynx lynx*), vuka (*Canis lupus*) i medveda (*Ursus arctos*). Formirati interventne timove za ove vrste.
 6. Izraditi i usvojiti novi akcioni plan za jesetarske vrste.
 7. Unaprediti učešće organizacija civilnog društva u procesima pripreme, donošenja i praćenja primene propisa u oblasti zaštite prirode i divljih vrsta u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom.
 8. Zabraniti korišćenje olovnih sačmi u vodenim područjima.

- **INSTITUCIONALNI OKVIR I SARADNJA**

9. Unaprediti i ojačati administrativne i tehničke kapacitete nadležnih organa za sprovođenje propisa iz ove oblasti.
10. Izraditi i usvojiti Protokol o postupanju i saradnji nadležnih organa i stručnih organizacija tokom procesa otkrivanja, istrage i procesuiranja kažnjivih dela protiv divljih vrsta.
11. Jačati koordinaciju relevantnih tela i organizacija na nacionalnom, regionalnom i međunarodnom nivou. Formirati radnu grupu za borbu protiv nezakonitog ubijanja, trovanja i trgovine divljim vrstama na nacionalnom nivou u koju će biti uključene i organizacije civilnog društva koje se bave ovom temom. Na ovaj način će biti unapređena saradnja nadležnih institucija ali i saradnja sa civilnim sektorom.
12. Unaprediti administrativne, tehničke i finansijske kapacitete zavoda za zaštitu prirode.
13. Obezbediti nezavisno delovanje lovočuvarske službe. Predlog je osnivanje nezavisnog tela/organizacije koje bi zapošljavalo i upravljalo lovočuvarskom službom uz obaveznu naplatu naknade upravljačima lovišta.
14. Unaprediti godišnje planove inspeksijskog nadzora i njihovo sprovođenje naročito u zaštićenim područjima.
15. Povećati broj čuvara u odnosu na površinu na kojoj obavljaju delatnost (lovočuvarska služba, ribočuvarska služba, čuvari zaštićenih dobara) i obezbediti im kontinuirane obuke i adekvatnu tehničku opremu za rad.
16. Povećati broj i kapacitete prihvatilišta za zbrinjavanje zaplenjenih i povređenih divljih vrsta.

- **EDUKACIJA I RAZMENA INFORMACIJA**

17. Uvođenje efikasnog sistema razmene informacija koji bi omogućio pravovremenu reakciju nadležnih organa.
18. Uspostavljanje i redovno ažuriranje centralizovane baze podataka o počinjenim krivičnim delima i prekršajima.
19. Izrada smernica i stručnih materijala uz organizovanje kontinuiranih obuka za predstavnike policije, carine, inspekcije, tužilaštva i sudstva. Stručni materijal i smernice uključiti i u programe za polaganje stručnog ispita za čuvare zaštićenih područja i lovočuvarsku službu.
20. Specijalizacija forenzičara koji bi obezbedili stručno sakupljanje dokaza koji će se koristiti u postupcima.
21. Edukacija nadležnih tela kroz razmenu iskustava i praksi sa zemljama iz regiona i Evrope.
22. Sprovođenje kampanja usmerenih ka podizanju svesti i uključivanju javnosti u suzbijanje kažnjivih dela protiv zaštićenih divljih vrsta, prvenstveno u delu otkrivanja i prijavljivanja.

VIII. Bibliografija

1. **Banić, V. M. 2021.** *Krivičnopravna zaštita ugroženih divljih biljnih i životinjskih vrsta i izazovi pravne prakse*
2. **Pokrajinski zavod za zaštitu prirode, 2019.** „Program zaštite prirodnih dobara za 2020. godinu“
3. **Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Uprava za šume, Odeljenje šumarske i lovne inspekcije, 2020.** „Plan inspeksijskog nadzora za 2021. godinu“
4. **BirdLife International 2021.** „European Red List of Birds“
5. **Republički zavod za statistiku 2017.** „Eko-bilten“
6. **Republički zavod za statistiku 2018.** „Eko-bilten“
7. **Republički zavod za statistiku 2019.** „Eko-bilten“
8. **Republički zavod za statistiku 2020.** „Eko-bilten“
9. **Republički zavod za statistiku 2021.** „Eko-bilten“
10. **Prof. dr Čavoški A., mr Matić M., Mrakić V., Nešić S., Trajković D., Vučković B.** „Međunarodno pravo i životna sredina“
11. **Republički zavod za statistiku 2021.** „Regioni u Republici Srbiji“
12. **Pokrajinski sekretarijata za urbanizam i zaštitu životne sredine 2020.** „Godišnji plan inspeksijskog nadzora inspekcije za zaštitu životne sredine Pokrajinskog sekretarijata za urbanizam i zaštitu životne sredine za 2021. godinu“
13. **Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Uprava za veterinu** „Godišnji plan inspeksijskog nadzora Odeljenja granične veterinarske inspekcije Uprave za veterinu za 2021. godinu“
14. **Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Uprava za veterinu** „Informator o radu“
15. **Ministarstvo zaštite životne sredine 2021.** „Informator o radu Ministarstva zaštite životne sredine“
16. **Pokrajinski sekretarijat za urbanizam i zaštitu životne sredine, 2021.** „Informator o radu Pokrajinskog sekretarijata za urbanizam i zaštitu životne sredine“
17. **Koalicija 27, 2017.** „Poglavlje 27 u Srbiji: još uvek u pripremi“
18. **Koalicija 27, 2017.** „Poglavlje 27: Još uvek u pripremi, godinu dana kasnije“
19. **Koalicija 27, 2018.** „Poglavlje 27 u Srbiji: Izveštaj o (ne)napretku“

20. **Koalicija 27, 2019.** „Poglavlje 27 u Srbiji: Malo para, još manje muzike“
21. **Koalicija 27, 2020.** „Poglavlje 27 u Srbiji: Napredak u magli“
22. **Koalicija 27, 2021.** „Poglavlje 27 u Srbiji: „Napredak pod ključem“
23. **Ministarstvo unutrašnjih poslova, 2021.** „Izveštaj o radu Sektora unutrašnje kontrole za 2020. godinu“
24. **Društvo za zaštitu i proučavanje ptica Srbije, 2017.** „Izveštaj o nezakonitom ubijanju, trovanju, hvatanju, držanju i trgovini divljim pticama u Republici Srbiji za period od 2000–2017.“
25. **Društvo za zaštitu i proučavanje ptica Srbije,** „Izveštaj o uzrocima stradanja divljih ptica od trovanja“
26. **Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine, Uprava za šume, 2014.** „Strategija razvoja lovstva Republike (nacrt)“
27. **Jovanović, S., Vukićević, A., Rankov, M., Ružić, M., Moldvai, K., Društvo za zaštitu i proučavanje ptica Srbije, 2020.** „Poslednji let – prepoznajte i sprečite stradanje ptica“
28. **Ministarstvo zaštite životne sredine, 2020.** „Pravilnik o unutrašnjem uređenju i sistematizaciji radnih mesta u Ministarstvu zaštite životne sredine“
29. **Udruženje tužilaca i zamenika javnih tužilaca Srbije – grupa autora,** „Priručnik za zaštitu životne sredine“
30. **Milica R., Društvo za zaštitu i proučavanje ptica Srbije, 2018.** „Priručnik o ponašanju na terenu pri otkrivanju slučajeva nezakonitog ubijanja, trovanja, hvatanja, držanja i trgovine divljim pticama“
31. **Republički zavod za statistiku, 2021.** „Statistika pravosuđa“
32. **Galamboš, L. 2016.** „Analiza procene normi i procedura organa i institucija koje primenjuju i sprovode propise“
33. **Krakas Dž., Miloradović Bjelica N., 2020.** „Sprečavanje krivičnih dela nad divljim vrstama – Nacionalni i međunarodni pravni okvir za zaštitu jesetarskih vrsta“
34. <http://www.gs.gov.rs/lat/strategije-vs.html>